

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post
 binnenland bij vooruitbetaling . f 2.00
 Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
 Afzonderlijke nummers . . . » 0.10
 Men abonneert zich voor minstens zes maanden
 ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel f 0.10
 Bij plaatsing van 300 regels . . 0.09
 » » » 1000 » . . . 0.08
 » » » 3000 » . . . 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie”, en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, Voorzitter der Redactiecommissie, 7a Heerengracht, of den Secretaris, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., 43 Conradkade, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” Haagpoort 4, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofdoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweken tusschen Nederland hier en ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50). Zij die f 5 of meer contribuëeren of een gift in één'schenken van f 100, zijn donateur(trice).
Aan allen wordt gratis het Weekblad toegezonden.
Om lid te worden vulle men onderstaand formulier in, en zende het aan het bureau der Vereeniging, Heerengracht 4 Den Haag.

De ondergeteekende
 wonende te _____ wenscht
 donateur-trice te worden der Vereeniging „Oost en West” tegen een jaarlijksche contributie van
 f _____ den _____ 190
 Handteekening:
 Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Voor den noodlijdenden Javaan. — Mededeelingen van de 4de Commissie. — Verloting. — Op nieuw. — Tentoonstelling van Inlandsche Nijverheid en Kunstnijverheid te Batavia. — De verzorging der bergbosschen op Java. — Weekoverzicht. — Oost-Indische berichten. — West-Indische berichten. — Bijlagen van het jaarverslag. — De Witte-Kruiskolonie te Warak. — Drukkersbreiding. — Raadgevingen voor Indië. — Varia. — Inhoud van Nederl. Tijdschriften voor Oost- en West-Indië. — Mail.

Voor den noodlijdenden Javaan.

Op 3 Juli in kas f 448.48
 Bijgekomen:
 Van Utrechtsche studenten 4.75
 Van den penningmeester der afdeling Nijmegen 2.00
 Nog als 2e opbrengst der collecte te Wageningen 70.00
 Totaal: f 525.18

Uit Rotterdam kregen wij het bericht, dat met het inzamelen van gelden nog steeds wordt voortgegaan. Het totaal bedrag, dat ontvangen werd bedraagt reeds ruim f 8500. Men hoopt binnen kort een tweede bedrag van f 2000 aan den penningmeester der afdeling Nederl. Indië te kunnen overmaken.

Mededeelingen.

I. Van de 4e Commissie.

VERGADERING

op **Dinsdag 15 Juli a. s.**
 des namiddags **ten 3 ure**
 in het lokaal **Heerengracht 4.**

AGENDA.

1. Opmaken eener **aanbeveling** aan het Hoofdbestuur voor de benoeming der **redactie van het Weekblad** (Zie mededeeling in n°. 16 van 3 Juli).
2. Voordrachten en lezingen in het winterseizoen 1902—1903.

Verloting.

In het bijblad van ons nummer 14 van 19 Juni l. l. kondigden wij de **Verloting** aan van eene spreij, prachtige dames handwerk, die ten bate van den **noodlijdenden Javaan** zal worden gehouden.
 Die verloting zal plaats hebben op **31 JULI a. s.** ten onzen kantore.
 Betrekkelijk weinig loten zijn echter nog geplaatst, maar wij rekenen er op, dat **voor de Verloting** nog menigeen **f 0.50** zal willen offeren om den kans te krijgen het fraaie kunstwerk te winnen.

- Loten zijn te koop:
- a. ten huize der schoone **KONINGIN EMMAKADE No 30 alhier.**
 - b. bij onze uitgevers **HAAGPOORT 4.**
 - c. Bij den algemeenen Secretaris der Vereeniging **HEERENGRACHT 4**, ook op **schriftelijke bestelling.**

OP NIEUW.

Enige weken geleden schreven wij een hoofdartikel naar aanleiding van zoogenaamde zwartmakerijen van ons bestuur over Oost-Indië door Engelschen en Amerikanen. Wij gaven als onze meening te kennen, dat wij in de toen aangehaalde artikelen geen opzet zagen, om stemming tegen ons te maken, maar dat toch aan den anderen kant zonder twijfel rekening moest worden gehouden met de minder vriendschappelijke verhouding, die na den Boerenoorlog in Engeland jegens ons bestaat en die trouwens ook thans nog door onze dagbladders wordt gaande gehouden. En waar er sprake was van het wederleggen van dergelijke geschriften toonden wij aan, dat de eenige praktische en deugdelijke wederlegging, daarin zal bestaan, dat wij *ten spoedigste en zonder dralen* door het nemen van *machtige en afdoende* maatregelen om den in vele opzichten achterlijken toestand te verbeteren, niet alleen de trouw en gehechtheid onzer Inlandsche onderdanen bevestigen en vergroeten, maar ook aan de buitenlanders toonen, dat het ons volle ernst is met de toepassing van het beginsel: *het door Oost-Indië opgebrachte geld ook alleen ten bate van Oost-Indië te doen dienen!*

In het Haagsche „Vaderland” van 9 Juli jl. lezen wij, dat de „Straits Times” van 19 April opnieuw tegen ons in 't gareel kwam, en uit „Blackwood's Magazine” overnam de bittere klachten van Raffles, toen Java aan Nederland moest worden teruggegeven. Breed wordt in dat stuk uitgemeten, hoe verderfelijk ons exploitatiestelsel, ten bate van het moederland, was en nog is voor de bruine volken, die de Engelschman zoo lief heeft, en wier aan den fiscus opgebrachte penningen hij besteedt tot hun eigen ontwikkeling en hun eigen welzijn.

„Overtuig nu zo'n schrijver eens van uit Nederland van verkeerde voorstelling”, zegt het „Vaderland” en dan laat het daarop onmiddellijk volgen: „Bovendien, — wederom de hand in eigen boezem stekend, — het „is waar, dat veel van hetgeen Raffles goed deed, „door zijn naaste opvolgers weer ongedaan is gemaakt”.

Dat gevolg van eigen conscientie-onderzoek is, onzes inziens echter dan ook de eenige reden, dat wij den schrijver van zulke aantijgingen niet kunnen overtuigen van zijn verkeerde voorstelling van zaken; wij zijn hiervan immers, wat de hoofdzak betreft zelf niet overtuigd. Was dit wel het geval, dan zou tegenspraak gemakkelijk zijn, maar wij zouden ons bij een beantwoording van het „Straits Times”-artikel nu moeten bepalen tot het zwart maken op onze beurt der tegenpartij en tot het verwijt aan de Britten, dat zij er prachtige theorieën van bescherming der inlanders op na houden, maar in de praktijk al niet veel beter zijn dan anderen.

Dit laatste kan men trouwens dikwijls genoeg in onze periodieke schriften lezen. In een „Van dag tot dag” in 't Algemeen Handelsblad van 23 April jl. getiteld: „Onze plicht jegens Indië”, wordt dit bv. heel ad rem gedaan, door aan te toonen, dat ook Engeland in 1879 en 80, zoogenaamd tot behoud van zijn eer, een oorlog voerde met Afghanistan, die geheel met Indische miljoenen werd betaald, en dat omstreeks denzelfden tijd, toen door hongersnood en oorlog de Indische schatkist in ongunstigen toestand verkeerde, ter wille en ten bate der Engelsche katoennijverheid, de inkomende rechten op katoenen goederen werden afgeschaft.

Niet bij Engeland dus moeten wij in de leer gaan, als wij weten willen, hoe wij Oost-Indië moeten regeeren, zegt het „Alg. Hbl.” Wij kunnen ons beroepen op proclamatiën onzer eigen Staatslieden en dan haalt het eene alinea aan uit de publicatie van 7 November 1817 van Commissarissen Generaal, waaruit blijkt, dat bescherming van den inlander tegen willekeur en afpersing reeds toen het verlangen was van den Koning. Wij vonden dit „van Dag tot Dag” in zijn geheel afgedrukt in het „Bondsblad” (het orgaan van den Indischen Bond) van 24 Mei jl. en om in Nederland goed te doen zien, welken indruk dat verwijzen naar eigen deugd in de kolonie maakt, nemen wij hier de slotbeschouwing der Redactie van het „Bondsblad” over:

„Het Alg. Hbl. heeft zeer zeker gelijk, als het leeraart, dat de Nederlanders bij het besturen van hun koloniaal rijk, vooral niet in elk opzicht bij Engeland moeten ter schole gaan. Alsof wij Indiërs, zulk een leer ooit van ons hebben doen uitgaan!

Neen, uit Indië is er met aandrang op gewezen, dat waar de Engelschen in de „Act for the better government of India” van 2 Aug. 1858 verklaarden, dat alle geldelijke inkomsten van Indië, „shall be applied and disposed of for the purposes of the government of India alone”, de Nederlanders er eindelijk eens aan moesten gaan denken, om dat nitnemend koloniaal staatkundig beginsel toe te passen, en niet aanhoudend door moesten blijven azen op de batige sloten „always and always applied and disposed of for other purposes than those of the government of our East-Indies.”

Daarbij moet dan niet verder gekken worden, of de Engelschen in alles hun schoon principe hebben gevolgd, om, zoodra zij een afwijking begaan, over de enorme zijsprongen der Nederlanders vergelijkend te spreken en die, in vergelijking met die der Engelschen, zoo breed nog niet te vinden, want dan wordt het oude spreekwoord: „Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht”, verkracht.

En als wij dan nog nagaan, wat Engeland sedert 1858 voor zijn koloniën deed en..... wat de Nederlanders er meer dan een halve eeuw voor gelaten hebben, och, laten wij dan gerust op Britsch-Indië staren en den Nederlanders vragen: of zij anders dan met beschaamde kaken durven wijzen op het door hen in theorie verkondigde en in de praktijk uitgevoerde?

Waarom toch moet van den splinter in het oog van onze buurlieden gewag gemaakt worden, alleen om den balk in dat van den Nederlander weg te redeneeren?

Wat gaat het ons Indiërs aan, wat een eouw geleden door commissarissen-generaal gepredikt is, als in den loop van die eeuw de inhaliheid der Nederlanders ons Indië economisch nagenoeg tot gronde heeft gericht?

Waarlijk, wij staren niet op Engelsche proclamatiën en vragen er niet naar, of de inlander in Britsch-Indië er beter of slechter aan toe zijn, dan onze inlandsche onderdanen!

Waarom zou dat dienen?
 Wij staren op de wijze, waarop gij, Nederlanders, die door Uw publieke woordvoerders laat verkondigen, dat gij sinds lang weet, wat Uw plicht is tegenover Indië, dien plicht vervult en dan vragen wij, Indiërs, zijt gij er wel zoo zeker van, dat Uw wijsheid in 't bestuur van Indië door de inlanders hier geroemd wordt?

Het valt niet te ontkennen, dat Nederland in de laatste halve eeuw, zij het ook tegen wij en dank, verplicht is geworden het grove exploitatiestelsel van vroeger jaren te wijzigen en dat er sedert dien vooruitgang is op te merken. Eveneens is het waar, dat in de allerlaatste jaren de strooming eener mildere en rechtvaardige staatkunde tegenover de bruine volkeren meer en meer veld begint te winnen, maar dit gaat langzaam, *veel te langzaam*, om ons te waarborgen tegen het gevaar, dat wij, door den strijd van Amerika tegen Spanje niets wijzer geworden, ook onze heerlijke Oost-Indische eilanden ons door anderen zullen zien afnemen en op liberaler wijze zullen zien besturen.

Daarom doet het ons leed, wanneer wij, zelfs door hen, die het met Oost-Indië goed meenen, telkens hooren beweren, dat er werkelijk in den laatste tijd toch ook voor den inlander in Oost-Indië veel gedaan is en, niet lettende op het vele, wat nog ongedaan is gebleven en *maar steeds ongedaan blijft*, breed hooren uitmeten datgene, wat reeds ten goede werd verricht. Want juist de meening, die nog bestaat bij een groot deel van de kleine club in ons vaderland, die zich de Koloniale quaestie aantrekt, dat wij al heel wat voor Oost-Indië deden en nog doen, houdt radicale maatregelen tegen, terwijl toch alleen een flink en krachtig aangrijpen ons zal kunnen redden.

Hadden wij alleen met de „stemming van Engeland” rekening te houden, dan zouden de kwade kansen wellicht te verminderen zijn, door eene alliantie met eene of meer der grotere Koloniale Mogendheden, al zou dan ook Duitschland niet onze keuze zijn, maar wij zijn het geheel eens met „het Vaderland”, waar het de alliantie-plannen van het „Utrechtsch Dagblad” bestrijdende, te kennen geeft: dat gevaar voor ons Oost-Indië even goed van anderen kant kan komen.

Wij zien in iedere alliantie met een der groote mogendheden niet anders dan eene vergroting van het gevaar. Het is o. i. niet onjuist, dat de ijverzucht tusschen de groote mogendheden een factor is in 't belang onzer veiligheid, maar dit zou zich ten eenenmale wijzigen, als wij door een of- en defensief verbond met eene of meer van de groote staten ons in 't gedrang der Europeesche politiek waagden. Wij hebben reeds eenmaal ondervonden, hoe gevaarlijk het is, als een sterkere de kolonien van ons bewaart!

Mocht België ooit in een staatkundigen toestand komen, die een verbond met dat land zou toelaten, dan achten wij die alliantie de eenige, die aan te raden zou zijn, om onze onafhankelijkheid in Europa vaster te gronden, terwijl in Indië, waar de goed vooraf georganiseerde guerrilla ons hoofdverdedigingsmiddel zal zijn tegen den B. V., wij het er naar moeten maken, dat wij kunnen rekenen op de vaste overtuiging der landzaten: *dat iedere verandering van overheerscher een nadeel zou zijn.*

Van alle kanten dus dezelfde aanwijzing, hoe wij ons sterk moeten maken, de mogelijkheid, die bestaat, dat men ons koloniaal beleid als een voorwendsel zou gebruiken om te trachten tegen de ons van de voogdij te ontzetten.

Tentoonstelling van Inlandsche Nijverheid en Kunstnijverheid, te Batavia—Wetevreden.

Op den 5 Juni werd in de gewezen hoogere burgerschool voor meisjes te Wetevreden de eerste Tentoonstelling van Inlandsche Nijverheid en Kunstnijverheid geopend, die door de Indische afdeling van onze vereeniging wordt gehouden.

De plechtige opening had plaats in tegenwoordigheid van Mevr. Rooseboom, de echtgenoot van den Gouverneur-Generaal en Beschermvrouw der afdeling, die daartoe van Buitenzorg was overgekomen.

In eene smaakvol door de dames Abandanon, van Lawick van Pabst, van Loon en Hekmeyer

ingerichte kamer werd de Beschermvrouw met haar gevolg, door het Bestuur der afdeling ontvangen en vervolgens door den voorzitter geleid naar de groote teekenzaal, waar tal van autoriteiten, genoodigden en leden op de opening wachtten.

De voorzitter, de heer H. J. W. van Lawick van Pabst nam nu het woord, bedankte de aanwezigen voor hunne belangstelling in dit eerste nog zeer bescheiden tentoonstellingswerk van de afdeling en zeide toen het ondervolgende:

„Deze tentoonstelling van inlandsche nijverheid en kunstnijverheid is door het bestuur der Afdeling Nederlandsch Indië van de Vereeniging „Oost en West” georganiseerd om een begin van uitvoering te geven aan haar plan of programma, waarop als eerste punt voorkomt: behartiging van de materiele belangen van de veertig miljoen inlanders, die door den geheelen archipel verspreid zijn en wel in de eerste plaats door opheffing van de inlandsche nijverheid en kunstnijverheid.”

„Het zou onbillijk zijn te beweren, dat die belangen tot nu toe geheel verwaarloosd werden. Ontegenzeggelijk is, vooral in de laatste jaren, veel voor den inlander gedaan, ook ter aanmoediging van de kunstnijverheid, maar toch ligt nog een zeer groot veld braak.

Er zijn nog zooveel beletselen, welke de ontwikkeling van de nijverheid en kunstnijverheid in den weg staan, welke alle initiatief bij den toch al zoo phlegmatieken inlander doodden.

„Daaronder mogen zeker genoemd worden:
 1e. de volslagen onkunde, die in haast alle europeesche kringen heerscht omtrent de verschillende takken van kunstnijverheid, welke de inlander, vooral wanneer hij eenige leiding ontvangt, met het grootste succes beoefent. Men kent de voortbrengselen van inlandsche kunstnijverheid niet; men doet geen moeite er in zijn naaste omgeving naar te zoeken en het natuurlijk gevolg is, dat de inlandsche kunstenaar, die zich ongaarne op den voorgrond stelt, in zijn onmiddellijke omgeving geen markten vindt om zijn producten voordeel van de hand te zetten. Gelukt het hem al eens een koper te vinden, dan komt hij toch altijd weder tot de treurige ervaring, dat zijn arbeid niet naar behoren beloond wordt.

2e. De slechte afvoer en de hooge vrachten langs de spoorlijnen.

3e. De omstandigheid, dat door gebrek aan leiding de inlandsche kunstenaar nog niet in staat is voorwerpen te vervaardigen, welke passend in een Europeesche omgeving toch in alles het echt oosterse karakter behouden.
 De wetenschap, dat er beletselen zijn, die de ontwikkeling van de inlandsche kunstnijverheid in den weg staan en daarop de meest nadeeligen invloed uitoefenen, wijst ons gelukkig den weg, die leiden kan tot verbetering van een toestand, reeds veel te lang bestendigd.

Zoo zal het organiseren van grotere en kleinere tentoonstellingen stellig de onkunde en laksheid doen plaats maken voor waardeering en belangstelling. Zij zullen zelfs den ongelooftigsten overtuigen van de waarheid, dat onder de veertig miljoen inlanders werkelijk veel kunstenaars gevonden worden, die met groote liefde en een bewonderenswaardig geduld hun beste krachten aan de beoefening der kunst wijden en zelfs onze stoutste verwachtingen overtreffen, indien zij een weinig geleid worden. Wij zijn dus begonnen met deze tentoonstelling te openen om het publiek te doen zien, wat de inlander vervaardigen kan. Natuurlijk deden zich daarbij groote moeilijkheden voor, welke echter, dank zij veler hulp, geleidelijk werden overwonnen.

„De tweede stap zal zijn, dat wij bij de Regeering de overtuiging vestigen, hoe werkelijk wat meer gedaan moet worden ter ontwikkeling van de inlandsche kunstnijverheid. Zij kon de zwakke poging van onze vereeniging in de eerste plaats steunen door haar in staat te stellen een permanente tentoonstelling te stichten en daarvoor zou het gebouw, waarin thans de tentoonstelling gehouden wordt, uitstekend ingericht kunnen worden.

„Maar in de tweede plaats kan de Regeering den inlander tegemoetkomen door uitbreiding van de verkeerswegen en verlaging van de vrachten.

„Met de grootste dankbaarheid moeten wij erkennen, dat de dienst der Staatsspoorwegen op Java en de Nederlandsch-Indische spoorwegmaatschappij alles hebben gedaan om ons tegemoet te komen bij het tot stand brengen dezer tentoonstelling en dit geeft ons gegronde hoop, dat wij ook voor het vervolg op krachtigen steun mogen rekenen.

„In de derde plaats moet het ons streven zijn den inlandschen kunstenaar leiding te geven. Hij moet, zooals zooveel reeds is opgemerkt, voorwerpen vervaardigen, welke ook in een Europeesche omgeving op hun plaats zijn. De bedoeling zal duidelijk blijken, wanneer u straks de geleendheid wordt geboden het tentoongestelde te bewonderen. Wel zijn het nog meest voorwerpen van inlandsch model en voor inlandsch gebruik, die hier bij elkander gebracht zijn, maar toch is het ons gelukt eenige kostbare stukken aan te koop, welke de overtuiging vestigen, dat oosterse kunst, geleid in het rechte spoor, onze stoutste verwachtingen kan overtreffen. Het inlandsch motief blijft dus bewaard, alleen de vorm wordt zoodanig gewijzigd, dat deze meer voldoet aan de eischen, welke de European aan kunstvoorwerpen stelt.

„Is het ons mogelijk, dat doel te bereiken, en daaraan behoef niet getwijfeld te worden, dan bestaat kans, dat wij te Batavia en ook elders markten kunnen openen. Na Batavia komen dan het eerst in aanmerking 's Gravenhage en Parijs. In de eerste stad hebben wij den steun van het hoofdbestuur, in de tweede zullen wij zeker niet vergeefs om hulp aankloppen bij de zuster-Afdeling. Maar eerst Batavia, al ware het alleen om de eer van onze koloniën op te houden,

tegenover de buitenlanders, die hier wel groote magazijnen van japaneesche en chinese artikelen vinden, maar vergeefs zoeken naar iets typisch Indisch, dat zeker veel meer in den smaak valt. Op het oogenblik heeft de inlander nog te weinig vertrouwen in de goede uitkomst om reeds uit zich zelf onze zaak, die eigenlijk geheel de zijne is, te steunen. Het gevolg is, dat wij voor eerst nog niet mogen rekenen op den steun van den inlander zelf. Bij het organiseren van deze tentoonstelling hebben wij dit tot ons nadeel ondervonden. Maar met groote dankbaarheid dienen wij toch ook te erkennen, dat velen ons naar voren gestuurd hebben".

Mevrouw Rooseboom sprak daarop een kort woord van dank tot het Bestuur der afdeling en haren voorzitter, die zijne rede voortzette als volgt:

"Hooggeachte beschermvrouwen! Dames en heeren! Het is mij een groot voorrecht deze tentoonstelling, de eerste, naar wij hopen echter niet de laatste, met naam van het bestuur te mogen openen. Ik doe dat met een driewerf herhaald "hoera" voor onze geëerbiedigde Koningin, te inniger nu Hare Majesteit pas uit zulk een zware ziekte is hersteld, en de bange tijd, dien wij doorleefden gelukkig achter ons ligt. Leve de Koningin!"

Met een driewerf hoezee! van 't publiek werd, dit slot der openingsrede begroet. De stamfmuziek liet zich hooren en de deuren der tentoonstellings-locales werden geopend.

Wij zullen in dit openingsverslag van de tentoonstelling geen beschrijving geven. Volgens hetgeen er in de Indische bladen over geschreven wordt, is ze een volkomen succes. Reeds na de eerste paar dagen was er voor f15000 verkocht, vooral voorwerpen van geëseleerd koperwerk.

Aan mevrouw Rooseboom werd een waaijer aangeboden met fraaie wajangfiguren beschilderd; het werk van den Inlandschen kunstenaar *Ekawinongan*.

Van de bezoekers traden velen als lid der vereniging toe. Volgens een schrijven, dat enkele dagen geleden van het Bestuur der afdeling ontvangen werd, bedroeg dat getal op 6 Juni reeds vier en negentig.

De verzorging der bergbosschen op Java.

Nu van meerdere zijden er op aangedrongen wordt, dat het irrigatiewezen op Java, krachtiger dan tot heden het geval was, zal worden bevorderd, treedt mede een ander vraagstuk op den voorgrond:

De instandhouding der bergbosschen en het bewouden der kale toppen en ruggen zijn maatregelen, die met een rationeel bevoeligen der lager gelegen gronden gepaard moeten gaan.

Garne voldoen wij aan het uitgesproken verlangen om daarover in het orgaan van „Oost en West" het een en ander mede te deelen.

Langen tijd heeft de meening gegolden, dat de bosschen een machtigen invloed uitoefenen op den jaarlijkschen regenval in een bepaalde streek.

Nu bewezen wel de meteorologische waarnemingen, dat de temperatuur van de lucht boven een bosch over dag lager is, dan die van de lucht boven het aangrenzende veld en volgt daaruit de mogelijkheid, dat een wolk, die nagenoeg verzadigd is met waterdamp, over den akker kan strijken, zonder dat het begint te regenen, maar komende boven het bosch door de daar plaats vindende afkoeling, haar water kan afstaan; in welke mate zulks plaats zal vinden, hangt evenwel af van den graad van afkoeling.

Bovendien zal de regenval 's nachts dan door de aanwezigheid van bosschen worden tegengehouden.

Het verschil in temperatuur boven het bosch en boven het veld is slechts luttel en kan dus weinig invloed uitoefenen.

Van veel grooter betekenis is de aanwezigheid van bergen, dewijl de temperatuur in het algemeen afneemt, naar mate men zich meer boven het niveau van de zee bevindt.

Van het koninkrijk Bohemen werden in der tijd kaarten vervaardigd, waarop de regenval, de boschrijkdom en de hoogte boven zee in verschillende tinten werden weergegeven. Terwijl daarop geen overeenstemming tusschen bewoudingstoestand en regenval viel te constateeren, was het treffend te zien, hoe de nuanceeringen voor de verschillende hoogten boven de zee en die voor de diverse regenmassa's samenvielen.

Ook de jaren lang volgehouden ombrologische waarnemingen in Duitsland bewezen, dat een sterkere bebossingsgraad, den regenval slechts weinig doet toenemen.

Grootere waarde moet worden toegekend aan den invloed, dien de bergbosschen uitoefenen op het geregeld spijzen der rivieren en op het voorkomen van overstromingen.

Wanneer een regenbui valt in een bewoude streek, dan wordt de kracht van het water gebroken door de kruinen der boomen en een deel van het water bovendien vastgehouden, een ander deel wordt door de humus-laag geabsorbeerd en geleidelijk afgestaan aan den ondergrond, van waar het naar de bronnen stroomt. Deze worden daardoor in staat gesteld de bergbeekjes het geheele jaar door van water te voorzien.

Eerst wanneer de regenbui langen tijd aanhoudt, vloeit het water direct naar het ravijn.

Waar de grond niet begroeid is, voert de regen de aarde mede en legt de rotsen kaal. In zulk een streek wisselen bandjirs met tijden, waarin de beken droog zijn, af.

Van vrij recenten datum (1900) is het werk van Prof. E. Ebermaier: „Einfluss der Wälder auf die Bodenfeuchtigkeit, auf das Sickerwasser, auf das Grundwasser und auf die Ergiebigkeit der Quellen." Het berust op exacte onderzoekingen en de samensteller maakte van het onderwerp een jaren-lange studie.

Hij bestrijdt de meening, dat bosch meer dan akker invloed uitoefent op de voorziening van water der bronnen en wijst er op, dat de boomen de grootste water-consumenten zijn. De moeras-achtige terreinen, die bij Petersburg zijn drooggelegd door het aanplanten van berken, en bij Rome door het cultiveren van Eucalyptus

globulus, waarbij het grondwater $\frac{1}{4}$ tot 1 Meter zonk, toonen zulks ook aan.

In tegenstelling daarmede blijken in het gebergte de bosschen wel degelijk de gelijkmatigheid van den waterstand in de rivieren te bevorderen.

Waar plotseling groote hoeveelheden water in de bergstroompjes komen, wordt hun zool opengevoeld, de opstaande kanten ondermijnd, zoodat deze instorten, grootere en kleinere steenen medegesleurd en daardoor verstoppingen veroorzaakt worden.

Bij een geweldadige doorbreking daarvan werden de naburige akkers menigmaal bedekt met een laag van steenen en daardoor waardeloos gemaakt.

Maar ook zonder geweldadige doorbraken verriecht de bandjir schade, doordat de in de rivieren gevoerde steenmassa's den bodem daarvan verhoogden, zoodat indijking geleidelijk noodzakelijk wordt.

Het ligt voor de hand, dat in het hooggebergte van Midden-Europa de bergbeken heel wat meer nadeel kunnen berokkenen, dan op Java.

De gletschers immers verhoogden aan de eene zijde de vernielende werking van het water, terwijl aan den anderen kant op het eenmaal ontwoede terrein een gras- of onkruid-vegetatie bij de langdurige winterkoude zich moeilijk staande houdt.

Ieder, die de Alpen bezocht, hetzij in Frankrijk, hetzij in Zwitserland of Oostenrijk, kent de uitgestrekte terreinen, die met hunne kale, steile bergwanden op den natuurbeschouwer een overweldigend, imponeerend indruk maken, maar die den ambtenaar, welke voor het welzijn der bevolking te waken heeft, met vrees en zorg voor de toekomst vervullen.

Opleveren doen die gronden nagenoeg niets. Geiten kunnen er slechts een armzalig bestaan vinden.

In het begin van de vorige eeuw begreep de wetgever in Frankrijk reeds, dat de zaak energisch moest worden aangepakt, en bij decreet van 4 Thermidor XIII (23 Juli 1805) werd bepaald, dat in het departement Hautes-Alpes de bergstroomen moesten betuigd worden. Een jaar later werd hetzelfde bepaald voor de departementen Basses-Alpes en de la Drôme, maar eerst door de wetten van 1860, 1864 en 1882 werd de toestand aanmerkelijk verbeterd. Terwijl de wetten van 1860 en 1864 er voornamelijk op bedacht waren de verwoeste bergterreinen te herstellen, had de wet van 1882 meer op het oog eene vernieling te voorkomen.

Er werd bepaald, dat zoo de wenschelijkheid voorhanden was, de gronden onteigend kunnen worden en eene beplanting kon plaats vinden met gras of houtgewas.

Boschaanleg alleen is echter niet voldoende, krachtige muren moeten gebouwd worden om het water te leiden en op sommige plaatsen te verzamelen.

Op de Parijsche tentoonstelling in 1900 had het Fransche bosch-departement een prachtige collectie photographieën geëxposeerd en kon men zich overtuigen van het groote succes met het betuigen der bergbeken behaald, daar de photographieën den toestand, vóór en na het nemen der maatregelen, weergaven.

Millioenen zijn geofferd geworden om de verwoesting van het water in de toekomst te voorkomen en men kan veilig beweren, dat die millioenen inderdaad nuttig zijn besteed. (1)

Frankrijk is het klassieke land op dit gebied geworden en toen in Tyrol en Kärnten de toestand eveneens onhoudbaar werd, ondernam in 1883 de Oostenrijksche Minister van Landbouw, Graaf Falkenhagen, een studie-reis naar de Fransche alpen. Een afzonderlijke afdeling van het bosch-departement werd in Oostenrijk met het werk belast en elk jaar f 500.000 ter beschikking gesteld. In 1892 werd dit fonds verhoogd tot f 750.000 per jaar.

In den beginne ondervond men veel tegenstand van de bevolking, die erg aan hare gronden gehecht bleek en het nut der te treffen maatregelen niet inzag.

Zoo veel mogelijk wekte men het particulier initiatief op en gaf de Staat subsidie en voorschotten.

In 1895 verscheen een lijvig rapport: „Die Wildbachverbauung in den Jahren 1883 bis 1894", en blijkt daaruit, dat men met vrucht tegen den gevaarlijken vijand heeft gekampt. Menige bergbeek is betuigd geworden en menige verlaten, öde landstreek heeft reeds een ander aanzien gekregen.

Zijn de thans aangelegde bosschen in de toekomst opgegroeid tot kapbare wouden en heeft de mensch de wilde bergbeken van weleer dienstbaar weten te maken aan de houtindustrie, dan kan, waar thans nog armoede heerscht, een welvarende bevolking ruime middelen van bestaan vinden.

Dank zij de goede zorgen reeds in het begin van deze eeuw aan de staatsbosschen op het scheidingsgebergte tusschen Saksen en Bohemen besteed, heeft men aan deze zijde van het erts-gebergte toestanden, waarnaar de landelijke bevolking op de Veluwe zou hunkeren en dat is het geval ondanks, het feit, dat op den kam aard-appelen en andere veldgewassen door de koude zoo goed als niet gedijen willen. Duizenden bewoners uit de benedenlanden zoeken bovendien in de warme maanden in die koele bergwouden herstel voor hunne verloren krachten.

Verwoesting op Java, doordat hoogst vruchtbare akkers bedekt worden met gesteenten, komen zoo goed als niet voor.

Wel sticht een aardstorting hier en daar eens onheil, van grooten omvang is zulks echter niet.

(1) Onze oud-collega, de heer J. C. van Schravendijk, die in 1896 in opdracht van den Minister van Koloniën eene reis ondernam in het herboschingsgebied van de Fransche Alpen, geeft in zijn zeer lozenwaardige verslag, voorkomende in het T. v. d. L. in Ned.-Indië, Deel V pag. 297, op, dat in ronde cijfers het totaal generaal der uitgaven voor het betuigen der bergstroomen van de Fransche Regeering in ronde cijfers op 242 miljoen francs zal komen te staan.

Kostbare werken om dergelijke grondverplaatsingen te verhoeden, kunnen dan ook niet bepaald urgent geacht worden.

Wel zou het gewenscht zijn, hier en daar in het hooggebergte waterreservoirs aan te leggen. Willen die echter van eenige betekenis zijn voor de lager wonende bevolking, dan zullen kostbare dammen gemaakt moeten worden en is het niet geraden het boschwezen met dat werk te belasten, maar wel de B. O. W.

Voor de instandhouding der aanwezige bergbosschen en het bewouden der kale toppen en ruggen, voor zooverre zulks noodzakelijk is voor het irrigatie-wezen, heeft natuurlijk het boschwezen te zorgen!

Waar vroeger die noodzakelijkheid menigmaal door de ambtenaren der B. O. W. niet werd ingezien en waar het personeel van het boschwezen klein in getal was, werd veelal onvoldoende voor de instandhouding gezorgd.

Jaren lang hebben we zonder een enkel bosch-opziener het beheer gevoerd over meer dan 100.000 H.A. bergbosch, terwijl men in Saksen aanneemt, dat een houtvester in het gebergte bezwaarlijk 5000 H.A. gebed beheeren kan en dat ondanks de talrijke, uitstekende communitie-wegen en andere bruikbare hulpmiddelen in laatst genoemd land!

Het ligt voor de hand, dat een houtvester in de eerste plaats bedacht zal zijn, om van de aanwezige bosschen de directe geldelijke voordeelen zoo hoog mogelijk op te voeren, zonder een wissel te trekken op de toekomst, dan er toe over zal gaan aanplantingen aan te leggen in de meer toegankelijke deelen van zijn boschdistrict, van waar later de gekweekte producten met voordeel zijn te oogsten en eerst ten slotte de nog beschikbare krachten en gelden zal willen besteden voor den aanleg en de instandhouding van bosschen in het hooggebergte.

In de laatste jaren heeft men echter op Java het reboisatie-vraagstuk krachtig ter hand genomen, in het belang van de bevoeligen.

Toen in de Bagelen een kostbare waterleiding was tot stand gekomen en het daarna bleek, dat alles in orde was, behalve dat het aan water ontrakt om afgetapt te worden, zag men terecht in, dat irrigeren zonder verzorging der bergbosschen hielen op één been is.

Niet te vergeefs heeft het departement van B. O. W. bij het boschwezen aangeklopt en zijn er in de laatste jaren voor reboisatiën in Midden-Java belangrijke sommen uitgegeven.

In het algemeen wordt er tegenwoordig meer aandacht geschonken aan de wildhout-bosschen, die hoofdzakelijk op Java in het gebergte worden aangetroffen. Zulks blijkt ook uit de indeeling der boschdistricten.

Terwijl er vroeger één houtvester was voor de geheele Preanger Regentschappen benevens Krawang, één voor Kedoe-Bagelen-Banjoemas, heeft men thans de navolgende boschdistricten, waarin de wildhout-bosschen verreweg op den voorgrond treden:

West-Preanger-Regentschappen-Bantam-Krawang.
Oost-Preanger.
Kedoe-Djokjakarta.
Probolinggo-Besoeki.
Banjoemas.
en Bagelen.

Het reboiseeren der kale bergen op Java is thans nog een betrekkelijk gemakkelijke zaak. Op vele plaatsen is het voldoende, wanneer de bevolking slechts weerhouden wordt jaarlijks het op nieuw opgeschoten houtgewas neer te branden. Elders kan men volstaan met aan de grens een boschgordel van inheemsche houtsoorten aan te leggen. De natuur zorgt er dan voor, dat wanneer de mensch slechts niet belemmerend met zijn vee in den weg treedt, de bewouding van zelf in omvang toeneemt.

Mogen dus in het algemeen de toestanden op Java, wat het bosch-areal in het gebergte betreft, niet bepaald verontrustend genoemd worden, in zooverre dat met betrekkelijk weinig kosten thans nog hersteld kan worden, wat in vroegere jaren gedeeuverd is geworden, en ook al mag het tegenwoordig personeel er geen verwijt van gemaakt worden, dat het niet voldoende de krachten inspannt om het goede doel te bereiken, in hooge mate is het gewenscht, dat het corps boschambtenaren speciaal uitgebreid wordt in het belang der reboisatiën; want er moet veel meer gedaan worden, dan tot heden verricht is. Elk uitstel zal later de uitgaven aanzienlijk doen stijgen en de slechte toestanden in de benedenlanden verergeren.

Wageningen. A. H. BERKHOUT.

WEEKOVERZICHT.

De Fransche volksvertegenwoordigers hebben het nog een langen tijd volgehouden, maar overigens is het geruisch der stemmen in 's lands raadzaal allerwege gaan verstommen. Zonder veel te denken aan de tallozen, die, dag in dag uit, weer naar het eentonige werk moeten tijen en voor wie vacantie een droombeeld en een luchtkasteel is, maakt ieder, die 't maar enigzins doen kan, zijn plannen voor den zomer. Velen — en dat zijn nog niet de domsten — blijven hier in den Haag hangen, en wanneer nu nog duizenden vreemdelingen «on pleasure bent» hierheen komen, dan kan men zoo begrijpen welk een lucht van niets, uitvoeren, luiakken en pleziermaken komt over deze stad, die er zelfs in den druksten wintertijd niet naar uitziet alsof de menschen voor hun brood slaven moeten. Een overzicht van de stedelijke gebeurtenissen kan zich dan ook slechts uitstreken tot een vermelding van het program der ontelbare muziekfestijnen, waarop men zonder onphouden wordt getraceerd, die men nergens meer onphouden kan en waartegen de reactie na dit culminatiepunt niet verre meer zijn kan.

De minister van marine trachtte deze week naar het onbereikbare van «contenter tout le monde et son père». Eerst had hij een schip naar Antwerpen gestuurd en daarover was al heel wat gesproken en geschreven. Toen het er eenmaal was, vroegen de Belgen, of het er blijven mocht om de onafhankelijkheidsfeesten op te sieren. De minister vond dat best. Maar nu riep ieder

een, dat het een schandaal was voor de marine om op dezelfde plek, waar van Speijk de lont in 't kruit moest steken, de feesten van den ouden vijand op te luisteren. Ook goed, zei de minister, dan blijft de schuit er niet en gaat een paar dagen vóór het Belgische vreugdebe-toon heen. Maar daarop schreeuwen Hollanders en Belgen weer om 't hardst, dat dit nu niets anders is, dan een internationale onbeschotheid, een demonstratie van vijandelijkheid, een halen van oude koeien uit de sloot, te meer ongepast nu de Belgen zooveel sympathie betuigden bij de ziekte van de Koningin en zich gereed maakten om aan hun feestgezang ter eere der onafhankelijkheid een lofhyrne op Nederland harmonieus te paren. Wat de minister nu moet doen, dat is moeilijk te vinden. La Fontaine had in den ezel nog een «dritte im Bunde», en al werd dit ook wel eens tegen-gesproken — dit personage ontbreekt in onze marine-verwikkeling.

In Rusland gebeuren altijd veel ongewone dingen en daarom behoeft men wellicht niet reeds aanstonds het laatste nieuws als volkomen ongeloofwaardig te verwerpen. De Tsaar zou namelijk een groot politiek avontuur willen beginnen, zoodat in den geest van Haroen-al-Rachid, maar met dit onderscheid, dat de beheerscher der geloovigen zelf er op uitging om de vrije gedachte van zijn volk af te luisteren en de Tsaar de mannen van den vooruitgang bij zich wil laten komen om buiten den dwang van de onvindbare, maar zeer goed voelbare, bureaucratie de zaken van het Keizerrijk te bespreken. Zoo iets is in Rusland eenvoudig ongehoord en het zal ons verbazen of, zelfs al beval het bericht waarheid, deze Keizer, die nog nimmer toonde een Peter de Groote te zijn, het plan zal kunnen doorzetten, waar zoo goed als alles, wat in Rusland ambtenaar is en wat van deze officieuze enquête te vreezen heeft, met alle kracht er zich tegen verzetten zal.

Met enige consternatie moesten onze couranten wel kennis nemen van het besluit van de Engelsche regeering ten opzichte van de schorsing der grondwet in de Kaap-kolonie. Een ieder toch had zich uitgesloofd om in de meest satirieke en gallige bewoordingen het nieuwe, groote complot van Chamberlain tegen de vrijheid in de Kaaplanden te hekelen en te ontmaskeren. Alles, wat over de schorsing in Engeland en aan de Kaap werd geschreven, kon volgens het oordeel van de pers niets anders zijn, dan een door het Engelsche ministerie voorbereide perscampagne om de publieke opinie voor de schorsing te winnen. Dat was koren op den molen van de talrijke helden hier te lande, die achter hun schrijftafel en met de deur van hun kantoor op slot, den Boeren het krankzinnig plan van het aanstonds beramen van een flinken opstand aan de hand trachten te doen en voor iedere eerlijke poging tot pacificatie, slechts een bedenkelijk hoofdschudden over hadden. Het bericht, dat nu kwam, moet de lui wel op den neus hebben doen kijken; misschien heeft 't hen ook wel overtuigd, dat de Engelsche staatslieden een te goede blik op de toekomst hebben, dan dat zij niet alle mogelijke concessiën zouden doen, om van een rustig Zuid-Afrika zeker te kunnen zijn.

Het is niet onvermakelijk om, nu in Zuid-Amerika de staates elkaar zoodanig in 't haar hebben gepakt, uit datzelfde werelddeel de toekomstmuziek van de internationale arbitrage te vernemen. Vier van die kleine venijnige republieken hebben een tractaat betreffende scheidsrechtelijke beslissing gesloten: Nicaragua, San Salvador, Costa Rica en Honduras. Het laat zich heel aangenaam lezen en als tractaat ziet 't er flink uit, maar dat zegt nog niet veel: de meest onsoliede ondernemingen kunnen doorgaans op de prachtigste statuten hogen. Een zeer moeilijke bepaling schijnt al dadelijk deze: om de woelingen te verhoeden, die in een staat door politieke vluchtelingen uit een anderen, tot nadeel van den vrede en de openbare rust van den laatste veroorzaakt kunnen worden, verbinden zich de contracteerende regeeringen, uit de grensplaatsen zoodanige uitgewekenen te verwijderen, aangaande welke een daartoe strekkend verzoek door de betrokken regeering zal worden gedaan. Het is niet moeilijk te voorspellen, dat in dit artikel de doodskiem van het geheele tractaat ligt. De inwendige binnenlandsche politiek wordt daarin betrokken bij het tractatenrecht, waardoor inwendige onlusten de tractaten in gevaar kunnen brengen. Vooral in de betrokken Staten, waar de overheid van gisteren de rebel van den dag is, moet dit een zeer ernstige bedenking tegen het tractaat zijn.

RECLAMES.
Mej. MOONEN—HENNES,
Bilderdijkstraat 98, alhier.
UITZENDING van DINERS.
Kamers met pension te huur.

Mantel-Magazijn
„DE DUIF”,
Zoutmanstraat 49, Den Haag.
SPECIALITEIT
IN
Mantels, Blouses enz.

Abonnement geldig in
BERLITZ
meer dan 170 steden
SCHOOL
ALLE MODERNE
TALEN
Onderwijs Vertalingen
ALLEEN. Telf 138
NOORDEINDE
Genaarschuld wordt tegen arglistige nabootsing 40

Oost-Indische berichten.

Op één der laatste dagen van Mei j.l., zoo lezen wij in de *Sem. Ort.*, werden 58 Javaansche weezen van uit Semarang naar de Witte-Kruis-Kolonie van den heer *Van Emmerik* te *Warak* (bij Salatiga) opgezonden. De N. I. Spoorwegmaatschappij gaf hun vrijlen overtocht.

Te *Semarang* had het *Heils-leger* voor hen gezorgd; ze zagen er over het algemeen flink en doorvoed uit en waren goed gekleed. Onder het goede toezicht van majoor *Glover* en kapitein *Brouwer* van het Leger des Heils trok het troepje naar het station en stapte in den voor hen gereserveerden waggon. De resident en de assistent-resident gaven door hun aanwezigheid aan het station blijk van hun belangstelling in deze arme kleuters.

Vóór het vertrek zongen de weezen een hun door kapitein *Brouwer* geleerd liedje en hieven zij bij het aanzetten van den trein een luid „hoera“ aan, als om te bedanken voor al het goede, dat zij ondervinden.

Uit *Tegal* verneemt het *Bat Nubl.*, dat de *Cholera* daar in den omtrek vele slachtoffers eischt en zulks belemmerend werkt op het snijden van het suikerriet. Verscheidene fabrieken hebben hier last van. Door het gebruik, dat bij de begrafenissen steeds de familieleden en dessagenooten tegenwoordig moeten zijn, ontstaat gebrek aan koelies.

Uit *Poerwodjo* schrijft een reiziger over Java aan het *Bat. Nbl.*:

„Zooals bekend is, kan deze plaats gerangschikt worden onder de „villes mortes“ van Nederlandsch-Indië. Niettemin is het aangenaam voor een vermoeid reiziger, zich hier eenige dagen op te houden. Men treft hier breede, schaduwrijke lanen, die tot het maken van wandelingen ruimschoots gelegenheid bieden. De meeste gouvernementgebouwen getuigen van vroegere, betere tijden, toen *Poerwodjo* nog de hoofdplaats was der residentie Bagelen. Alles ademt hier pais en vree, nochtans is hier een industrie vertegenwoordigd, welke genoemd mag worden. Ik bedoel de fabriek van verduurzaamde levensmiddelen, die onder de energieke leiding van den heer *Van Dalfsen* toont levensvatbaarheid te bezitten. Gesteund door de hoofdintendant van het leger, de grootste afnemer van het product, kan deze fabriek op zeer gunstige resultaten wijzen. De concurrentie met de Europeesche geconserveerde levensmiddelen in Europa, is echter niet mogelijk, tengevolge van de hooge invoerrechten, die op conserven, vooral vruchtenconserven enz., in bijna alle landen worden geheven en de afzet moet dientengevolge in hoofdzaak in Indië plaats vinden.

Het is te betreuren, dat het publiek of er niet makkelijk toe overgaat de indische nijverheid te bevoordeelen, of door sleur liever europeesche blikjes blijft inkoop, doch zeker is het, dat het nemen van een proef met hetgeen ook op dit gebied in Indië kan worden geleverd, aanbeveling verdient.

Tot zoover de schrijver. De vraag is gewettigd, of de heer *Van Dalfsen* wel genoeg reclame voor z'n zaak maakt. Het is voor den bloei der zaak niet voldoende, dat het publiek kennis draagt van haar bestaan, doch het moet door *priscouranten* gestaag daaraan herinnerd worden. En wij meenen te moeten betwijfelen of vele menschen in Indië zulk een *priscourant* ontvingen. Daarentegen wordt Indië *overstroomd* met allerlei prijslijsten uit Europa, vooral van fabrieken van verduurzaamde levensmiddelen.

West-Indische Berichten.

Weer zijn er, — naar «O. W.» bericht, — bijzonder rijke goudvondsten gedaan, nu op het «placer Toeval» van de «*Cie internationale pour l'exploitation des mines d'or en Suriname.*» Op dit placer is pas een hydraulische installatie voltooid voor de exploitatie van alluviale lagen.

Het noodige water wordt verkregen uit een meer, dat men gemaakt heeft door een uitgestrekte vallei tusschen twee bergruggen af te sluiten. Het meer wordt gevoed uit een kreek door middel van een tunnel.

De aardlagen worden door de z.g. monitors losgespoten. In de kwartslagen, die bij deze bewerking op «Toeval» bloot kwamen, zag men het goud schitteren. Bovendien werden verscheidene stukjes gedegen goud gevonden. Enkele vluchtig onderzochte kwartsbrokken bleken een zeer hoog gehalte van 't metaal te bevatten.

Men merkt ook nu weer, dat er niet tegen op gezien wordt, om goede en kostbare werken aan te leggen en hoe deze in 't rijke Suriname de kosten en moeite van aanleg ten volle kunnen beloonen; maar onwillekeurig moet men daarbij altijd weer met een gevoel van ontevredenheid denken aan de nagenoeg geheele afwezigheid van voldoende verkeerswegen en geschikte verkeersmiddelen, aan 't weinige, dat gedaan wordt, om er in te voorzien, aan 't uitblijven van de noodige voort-

varendheid om deze met den grootst mogelijken spoed tot stand te brengen. Treurig . . . en meer!

Treurig en . . . meer, is vaak de indruk, dien men krijgt, als men notitie neemt van de toestanden in Suriname, van 't geen gedaan, — of liever niet gedaan wordt, in 't belang van onze West-Indische Koloniën, en even dikwijls kijkt men vreemd op, als men de aandacht op het een en ander vestigt, waaraan men vroeger niet gedacht heeft. Zoo b.v. als men 't onderstaande leest wat «Onze West» schrijft naar aanleiding van 't jaarverslag van de Nederlandsche Kamer van Koophandel te Londen:

«Persoonlijk hebben wij echter met de meeste belangstelling al eenige jaren achtereen de verslagen der Kamer gevolgd, en als wij zien van hoe onberekenbaar nut een dergelijke instelling voor den handel is, kunnen wij niet anders dan betreuren, dat in Suriname geene vertegenwoordiging van den Nederlandschen handel bestaat, ter bevordering der handelsbelangen tusschen Nederland en Suriname. Er bestaan in den handel met Nederland rotte toestanden, die noode verbetering behoeven».

't Is toch al te zot, dat een dergelijk lichaam als een «K. v. K.» daar niet bestaat en er nooit aan gedacht is er een in 't leven te roepen!

Schrijvende over 't jaarverslag van de Ned. Zuid-Afrikaansche Vereeniging, er op wijzende hoe het ledental van 6398 steeg tot 6632. (Het ledental van «Oost en West» is 1877) en de contributie nagenoeg verdubbelde; wat er voor Boeren en hunne gezinnen gedaan wordt en welke groote plannen voor de toekomst werden ontworpen in verband met een voorschotbank, hypotheekbank, stoomvaartverbinding, eindigt «O. W.» aldus:

«Wat van dit alles terecht zal komen bij den tegenwoordigen staat van zaken, valt natuurlijk nog niet te zeggen. Wordt echter aan de Nederlandsche energie de pas afgesneden in Zuid-Afrika, dan kan het goed zijn in herinnering te brengen, dat Nederland een eigen, groote, rijke kolonie heeft, Suriname, waar misschien niet minder groote schatten dan in Zuid-Afrika op ontginning wachten.»

Wie weet! Misschien als de Engelschen 't Hollandsche kapitaal en de Hollandsche werkkraft de deur wijzen in Zuid-Afrika, komt er wat van overwaaien naar ons *West-Indië*, zoo bij wijze van gevleugelde zaadjes!

BIJLAGEN VAN HET JAARVERSLAG.

Afd. Ned.-Indië.

Errata. In het vorig nummer werd niet vermeld dat Mevrouw *Rooseboom*, de echtgenote van Z. E. den Gouverneur-Generaal, *Beschermvrouw* is van de afdeling. Dit zal in het later als brochure uit te geven *jaarverslag* worden verbeterd.

Ook in de naamlijst der leden zijn nog enkele fouten, die hersteld zullen worden.

Bijlage V.

Jaarverslag der Afdeling Arnhem.

In het begin van 1901 kwamen eenige dames en heeren, die met belangstelling en instemming het streven van «Oost en West» hadden gevolgd, bij elkaar, en werd de wenschelijkheid besproken, te Arnhem eene afdeling te vestigen van genoemde vereeniging.

Er werd een voorloopig bestuur gevormd, dat later, met goedkeuring der leden, als definitief optrad.

Dit bestuur bestond uit:
de Heer J. Jonker, Voorzitter.
„ J. A. van Zijp, Secretaris.
Mevr. A. J. van der Heide, Penningmeesteres.
Mej. E. Dekker,
de Heer E. A. H. van der Heide, Leden.
P. ten Bruggen, „

Het hoofdbestuur gaf haar ingenomenheid met de stichting der afdeling en met het optreden van vermeld bestuur te kennen.

Op ruime schaal werd eene circulaire verspreid onder stadgenooten, mededeelende doel en strekking der vereeniging en hen tevens uitnodigende als lid toe te treden der afdeling; later werden verscheiden exemplaren der circulaire naar de afd. Ned.-Indië gezonden, met het verzoek te willen medehelpen onze afdeling zooveel mogelijk bekend te maken.

Den 6den Mei van dit jaar werd de eerste algemeene vergadering gehouden in het gebouw *Musis Sacrum*; deze vergadering stelde het huishoudelijk reglement der afdeling op. Het hoofdbestuur kon daaraan goedkeuring schenken, en daarna werd aan elk der leden een gedrukt exemplaar toegezonden.

1 Maart 1901 stonden te boek als leden totaal 36 personen, waarvan 2 donateurs en 34 gewone leden; in den loop van 1901 breidde het ledental zich uit tot 4 donateurs en 62 gewone leden.

Op 31 December waren deze cijfers resp. 3 en 58, door vertrek verloor de afdeling 4 leden; door overliden 1 lid.

De werkzaamheden der afdeling bepaalden zich tot het houden van eene tentoonstelling in het Logegebouw, waarvoor eene schoone verzameling platen en fotografieën, belangeloos afgestaan door een der leden, terwijl nog eenige andere personen en ook de stichting «Bronbeek» voorwerpen ter opluistering gaven.

De onkosten van de tentoonstelling zijn zoo hoog geweest vooral ten gevolge van het weinige bezoek, dat zij mocht trekken, er werd aan entrees slechts f 12.10 geïnd, dat er een belangrijk tekort was.

In December j.l. werd door het bestuurslid E. A. H. van der Heide eene lezing gehouden over het onderwerp: «Kijkjes op Java».

Nog was de afdeling zooveel mogelijk behulpzaam toen Mevrouw van Zuylen, presidente der vereeniging, eene lezing kwam houden in «Kunst en Kennis», en door HED. daarbij eenige voorwerpen werden tentoongesteld als voorbeelden van Indische kunstnijverheid en deze op onderhoudende wijze werden toegelicht. Doordien het bestuur van «Kunst en Kennis» bevreesd was, dat hare zalen het aantal personen niet zouden kunnen bevatten, als ook de leden van «Oost en West» opkwamen, kon voor onze leden toen geen vrije toegang worden verkregen.

Aan de stoomvaartmaatschappijen, die op Nederl.-Indië varen, werden circulaire van onze afdeling verstrekt met het doel deze op de leestafels der stoomschepen te deponeren; wij mochten bericht ontvangen van gen. maatschappijen, dat zij zorg zullen dragen, dat de circulaire aan hunne bestemming zullen voldoen, en hopen wij, dat menig thuisverend passagier inlichtingen zal vragen betreffende Arnhem aan het bestuur der afdeling.

Te Batavia werd eene afdeling opgericht voor Ned.-Indië. Wij hebben ons ghaast een gids van Arnhem en omstreken aan deze nieuwe afdeling aan te bieden.

Vereeniging „OOST en WEST.”

1901.

AFDEELING ARNHEM.

1901.

ONTVANGSTEN.

Contributie leden en donateurs	f 93.50
Ontvangt tentoonstelling	12.10
Opbrengst lezing v. d. Heide	4.25
Aandeel Handelsvereeniging kosten lezing v. d. Heide	8.29
Nadeelig saldo	16.56
	f 134.70

Goedgekeurd.

Het Bestuur der afd. Arnhem van de Vereeniging OOST EN WEST.

De Voorzitter,
(w. g.) J. JONKER.
De Secretaris,
(w. g.) J. A. v. ZIJP.

UITGAVEN.

Een rek. en uitgaven boekje	f 0.35
Onkosten der gehouden tentoonstell. logegebouw	59.—
Loon incasseeren contributies	2.30
Zaalhuur algemeene vergadering Musis Sacrum	2.50
Reis- en verblijfskosten afgevaardigden, naar vergaderingen te Breda, den Haag, Utrecht	35.90
Onkosten lezing mevr. v. Zuylen in Kunst en Kennis	0.90
Porto van brief en drukwerken	3.67
Onkosten lezing v. d. Heide	20.88
	f 134.70

Arnhem, den 7den Februari 1902.

Voor copie conform.

De Penningmeesteres,
(w. g.) A. J. v. d. HEIDE—LEFEBER.
(w. g.) Dr. OUDSCHANS.
(w. g.) P. J. GOMBAULT.

Afdeling Arnhem.

Bestuur.

J. Jonker, President.
J. A. van Zijp, Secretaris. — Emmastraat 65.
Mevr. A. J. van der Heide.
B. ten Bruggen.
Mej. M. Dekker.
A. H. van der Heide.

Donateurs.

Haas, J. H. de — (nu te Medan).
Vries, S. de — Parkstraat 14.
Zijp, J. A. van — Emmastr. 65.

Leden.

Aaldereen, B. W. van — Roermondsplein 20.
Addink, D. — Boulevard 29.
Avis, P. J. — Trompstraat 5d.
Barends, O. Zypendaalse Weg.
Banger, Mevrouw — Vossenstraat 33.
Bennink, J. — Willemsplein 1d.
Berg, L. N. I. van den — Willemsplein 10.
Berg, J. G. van den — Koningstraat 54.
Berg, R. van den — Dijkstraat 8.
Blom, J. H. — Vossenstraat 5.
Bram, W. H. van —
Bruggen Cate, P. ten — Roggestraat 26.
Dekker, Mej. M. — Velperweg 47.
Diekhoff K. T. ten — Weststraat 5.
Driest, B. vrn — Driekoningstraat 13.
Emden, J. H. van — Utrechtscheweg 32.

Erdbrink, D. P. — Boulevard.
Essen, W. F. van — Pr. Hendrikstraat 19.
Ety, Mevr. de Wed. E. —
Everstengen, Th. van — Ketelstraat 40.
Feikema, geb. v. Meteren, Mevr. de Wed. — Parkstr. 45.
Goedhart Jr. H. — Willemsplein 18.
Goedvriend, Th. — Amsterdamscheweg 614.
Goester, J. Velpenweg 80.
Gombault P. F. — Parkstraat 46.
Graeuwen, H. 's — Amsterdamscheweg 6.
Heide A. E. van der — Verlengde Parkstraat 26.
Heide, Mevr. A. J. van der —
Heide, Dr. C. C. van der —
Hesselink F. —
Heukelom, Mej. E. van — Eusebiussingel 6.
Hooyen, G. J. —
Jansen, G. L. — Pr. Hendrikstraat 55
Jonker, J. — Eusebiussingel 22.
Kocken E. —
Koops, Mej. H. A. — Speykerloon 41.
Kraabe, H. W. — Driekoningendwarsstraat 52.
Lacombié, E. — Boulevard 106.
Lalare, J. J. — Turfstraat 32d.
Lieftrink, J. F. A. —
Linnenbrink, J. L. — Parkstraat 26.
Logeman, M. — te Renkum.
Lutjens, geb. Baronnesse, v. d. Felte Mevr. de Wed. Pr. Hendrikstraat 2a.
Massink, J. W. H. — Utrechtscheweg 4.
Markestejn, D. P. A. — Parkstraat 51.
Meihuizen, S. Emmastraat 21.
Meyering, Dr. W. — Weststraat 12.
Michalis, Dr. G. J. — Driekoningstraat 15.

ADVERTENTIËN.

Assurantie Maatschappij tegen Brandschade en op het Leven

DE NEDERLANDEN van 1845.

Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsstraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidlaan 21 (Beursplein). — Breda, Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 e. — Nijmegen, Inde-Betuwestraat 8. — Groningen, Akerhof, hoek Akerstraat. — Zutphen, IJsselkade.

Hoofd-Directie te 's-Gravenhage: CAREL HENNY, Directeur; Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.

Kapitaal f 4,000,000
Reserves ult. 1901 1,818,000
Betaalde brandschaden tot uit 1901 - 23,902,000

Verzekering tegen BRAND- en INBRAAKschade tegen vaste en zeer billijke Premieën, zonder Inleggen van Nabetalingen.

Pension Büchner.

Laan van Meerdervoort 198,

hoek PERPONCHERSTRAAT, Den Haag.

Ook Logies per dag.

E WEKKER,

Coöperatieve Vereeniging.

Afdeling „Reformkleeding”.
Zeestraat 31. Den Haag.

Zend franco, modellen, stalen en geïllustreerde priscouranten. De poreuse stoffen zijn bijzonder aan te bevelen voor Oost- en West-Indië.

Reform-corsetten f 4.50 en f 6.50.
Buste-houders van af 2.50 en hooger.

Th. N. Eijffinger,

Hofleverancier.

Hooge Westeinde 5. Den Haag.

Specialiteit in Behangselpapieren,

Sincrusta, Molton en Goudleerpapier.

Salubra (muurschildering) { Hygiënisch afwaschbaar.

Tekko (zijde immitatie)

Vitrauphanie-Papier (imitatie glas in lood).

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 317.

SAMBALLANS (origineele verpakking) 20 diverse soorten per busje à 35 en 55 cts.

KLAPPERS (versch geraspt) verkrijgbaar per ons.

Indische Siropen. — Versche Kruiden. — Manissans.

Te Nijmegen, (St. Annalaan).

Wegens vertrek naar Indië direct ter overname aangeboden, huur van een huis — huurprijs f 475 — benevens Completen in Mei a. p. nieuw gekochten Inboedel. Franco brieven lett. S. Boekhandel PRAKKE, Nijmegen.

Eduard Pelger,

„La Haye”

Chapellerie
Civile et Militaire
N° 39 Prinsstraat N° 41.

In een Predikantsfamilie

te AMSTERDAM bestaat gelegenheid tot verzorging en opvoeding van een meisje, dat den leeftijd van 12 à 15 jaar bereikt heeft.

Brieven onder No. 1405 a/h. Advertentie-kantoor van J. H. DE BUSSY, Rokin 60, Amsterdam.

HAAGSCHE MUZIEK-HANDEL
HOFSPIJ N° 97.

ENDERLE en OOSTERVEEN
HOFSPIJ N° 97.

GEBR. VAN DORMOLEN, 3 Veenkade 3, tusschen Toussaintkade en Bilderdijkstraat.

NIEUW en 2e-HANDS MEUBELMAGAZIJN.

Alle MEUBELN uit de Album worden binnen 8 dagen geleverd.

N.B. Laat zich aan huis ontbieden voor het **Inkopen** van in goeden staat zijnde **gebruikte Meubelen**; neemt ook commissie op voor het **koop**en van **oude Meubelen**.

Aanbevelend

GEBR. VAN DORMOLEN,
Meubelmakerij. — 3 Veenkade 3, — Stoffeederij.

Abonneert U op de

Bintang Hindia.

Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.

Abonnementsprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.

Iedere abonné ontvangt tot 1 Januari 1903 de nummers gratis.

DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.

De Haagsche Uitgevers-Maatschappij.

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”,
HAAGPOORT 4.

FRENELLI Frères, Atjehstraat 16, Den Haag.

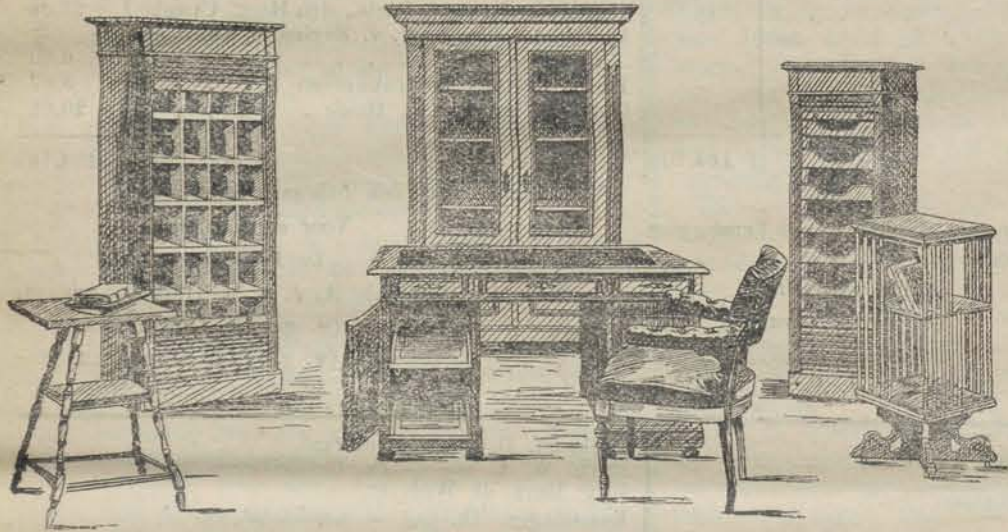
„Cliché-Inrichting”.

Zincographie en Autotypie in Koper en Zink.

Levering van cliché's met teekening binnen 14 dagen,
zonder teekening 8 dagen.

Specialiteit in **BANDSTEMPELS.**

Accurate en billijke afwerking. (Vooraf prijsnotering.)

C. L. v. d. DONK,
Complete Meubileringen

Wagenstraat 41-43. Telefoon 959.
BEHANGERIJ. STOFFEERDERIJ.
VRAAGT ONZE PRIJZEN.

VERHUIZINGEN

onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels
(GARDE-MEUBLE)

VERPAKKING

(Emballage)

van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.

DE GRUIJTER & Co.

AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.
Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

Magazijn „HET ANKER”

Veenestraat 49, Den Haag.

Indische Uitrustingen
voor DAMES en HEEREN,
in alle Prijzen.

Tandarts

REGENSBURG,

Laan v. Meerdervoort 40.

Spreekuur van 12 tot 4 uur.

Te Huis voor Jongelieden.

Amersfoort, Hooglandsche weg 2.

Gezonde streek. Midden van het land. Uitmennende scholen. Zoo noodig hulp en leiding bij studie. Liefderijke behandeling. Billijke voorwaarden. Aanbevolen door Bar. sse M. VAN HECKEREN VAN WALLIEN te Beek bij Nijmegen en Dr. H. J. TER HAAR ROMENY, Pred. Ned. Herv. Gemeente te Amersfoort.

ZALEN TE HUUR

VOOR

VERGADERINGEN

DEN HAAG,

Heerengracht 4.

Speciaal ingericht voor

HEERENKLEEDING

naar Maat.

J. V. v. d. AREND,
MARCHAND-TAILLEUR.

Van Kinsbergenstraat 100,
's-Gravenhage.

STEEDS VOOR HANDEN:

Fransche en Engelsche Stoffen.

Fournisseurs de la Cour.

KOK & ZONN,

Tailleurs.

VEENESTRAAT 39,

La Haye.

Maison recommandée
pour costumes „Genre Tailleur”
pour Dames.

Hotel en Pension

Nieuwe Havensteeg No. 1, Rotterdam.

Aanbevolen door het Bestuur der Afdeeling „Rotterdam” der
Vereeniging „OOST en WEST”.

Heden geopend de Vlaardingsche Vischhal.

Contractant der Coöperatieve Tuinvereeniging „Eigen Hulp”.
Specialiteit in Versche Zeevisch, Krimpzalm.

Minerale en Medische Wateren.

Prima Gerookte Hollandsche Zalm à f 0.60 per ons.

2 maal per dag versch gepelde Garnalen à f 0.13 per ons en f 0.55 per 5 ons.

Versche Krimpzalm f 1.50 per 5 ons.

Bestellingen worden zonder prijsverhoging aan huis bezorgd.

Aanbevelend,

Firma **Wed. VALKENAAR & ZONN,**
PIETERSTRAAT 1a en 1b DEN HAAG.

C. L. Arbeiter,

Spuistraat 63. Den Haag.

HOFBONTWERKER.

Grootste sortering van uitsluitend 1^e Pelterijen.

Speciale Inrichting tot het bereiden en opmaken van tijgerhuiden enz.

Opzetten van Vogels en Zoogdieren.

Conserveeren van Pelterijen enz., tegen de mot.

C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvraag toegezonden.

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Export. Engros. Detail.

K. NIEUKERKE

Noordeinde 12. — Den Haag.

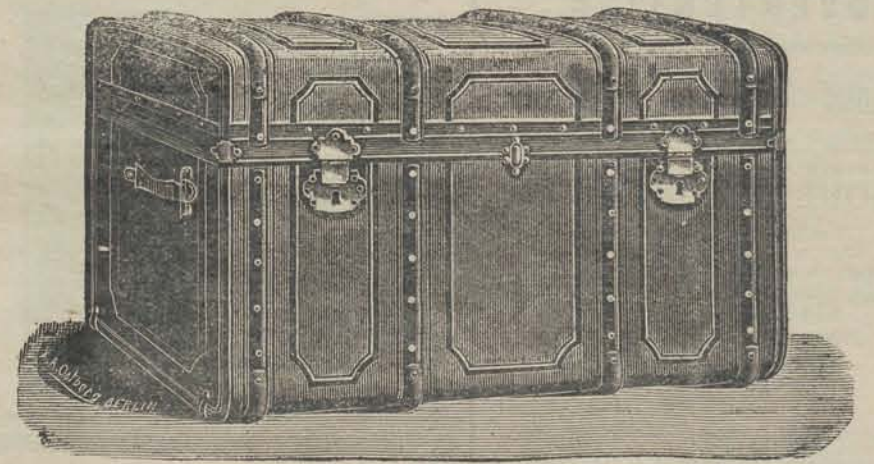
De Firma belast zich met iedere opdracht tot levering van goederen naar OOST of WEST, en garandeert goede, ongeschonden aankomst.

Bij eventuele bestelling wordt dringend verzocht mede te delen of men handelaar of particulier is.

Handelaren geven tevens referentiën op.

K. NIEUKERKE, Den Haag.

Telefoon No. 637.

HAAGSCHE KOFFERFABRIEK.

Passage 53-55-57, Den Haag.

— INTERCOMM. TELEFOON 589. —

Noordblaak 93, Rotterdam.

GROOTSTE SORTERING, SOLIEDST en GOEDKOOPST adres voor
ECHTE RIETEN KOFFERS

met 5 jaar garantie. — 70 pCt. vrachtbesparing. — Eigen fabriek. Deze Koffers zijn de lichtste. Onze wereldberoemde ECHTE RIETEN KOFFERS zijn sinds jaren aan het Hof in Nederland en bij duizenden families met tevredenheid in gebruik.

INWENDIG. SCHOONMAKEN EN WITTEN
VAN HUIZEN

HEINEKEN'S
CLAZENWASSCHERIJ
STOOM-
JALOEZIEEN-
en ROLLUIKENFABRIEK
WAGEN-
STRAAT
39A

Bijblad

VAN

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Donderdag 10 Juli 1902.

Nye. Mevr. de wed. J. J. G. — Steewstraat 27.
Oldenborgh. A. S. van — Velperplein.
Oosten-Slingerland. Mr. J. van — Weststraat 7.
Oudschans. Dr. S. — Turfstraat 30.
Overbeek. H. —
Pantekoeck. geb. Roosebosch Mevr. M. J. — Velp.
Pilaar. J. C. — Apeldoornse Weg. 110.
Pilaar. H. C. — idem.
Reurhoff. Mev. A. C. M. — Steenstraat 27.
Schott. P. J. G. — Pr. Hendrikstraat 13.
Slayster. A. Mevr. Velperweg.
Sloet. E. W. Baron — Velp.
Steen. N. P. van der —
Telger. Chr. — Vijzelstraat 19.
Verschoor. Mev. Velperweg 33.
Vloten. geb. Pereira Mevr. van —
Waltman Jr. C. N. M. — Parkstraat 98.
Wieringa. J. H. — Kastanjelaan 13.
Witt Huberts W. J. A. de — Stationplein 1.
Wolff. J. M. — Velperbinnenweg 5.
Woltersen H. L. — Markt 11.
Wurfhain. M. C. — Jansbinnensingel 1.
Wybinga. H. W. — Oud-Stationstraat 14.
Lbes. G. J. — Betuwestraat.
Zijp. Mevr. A. van — Emmastraat 6.

De Witte-Kruis-Kolonie te Warak.

De heer Brooshoofd is één der Indische redacteuren, die hun kennis van land en volk niet aan de schrijftafel trachten op te doen, doch de toestanden pogen te bestudeeren door persoonlijk en plaatselijk onderzoek. Menigmaal maakt hij daarvoor een reis en zoo bracht hij in de eerste helft van Mei ook een bezoek aan de bedelaars- en weezenkolonie, die de heer A. van Emmerik bezig is, te Warak (2 of 3 pal van Salatiga) op te richten.

In zijn „Van Dag tot Dag“ schrijft hij daarover het volgende:

„Sedert mijne vorige mededeelingen toch omtrent de plannen van den heer Van Emmerik, heeft zijne voorgenomen bedelaarskolonie een onverwachten stoot gekregen door de opdracht van den resident van Semarang, om ook de zorg op zich te nemen voor door de cholera gemaakte Javaansche weezen. Nadat dit bekend werd, zijn den heer v. E. van verschillende zijden gelden toevertrouwd, die hem in staat stelden op de beslissing op zijne aanvraag van gouvernementserfpachtsgronden vooruit te loopen, door van de bevolking al vast op te koop de gebruiksrechten op eenige minwaardige gronden, een ciftal bouws, volgens controleurs-taxatie overgenomen voor f 330, voldoende terrein dus voor het oprichten van de woningen, loodsen en verdere gebouwen, zoowel der bedelaarskolonie als van het weezen-asyl.

Sedert ongeveer 14 dagen is hij daar nu aan 't werk, bijgestaan door drie ijerige assistenten, den heer Zuppinger, een jongmensch, dat hem reeds bij de bedelaars-bedeeling te Salatiga, zoowel persoonlijk als met een deel van zijn klein traktement als optiener in de bibitplanterij, steunde; den heer Blommestejn, storen jongen, zoon van den klein-landbouwer Blommestejn van Tenggarrang, die zelf flink de patjol hanteert, en den heer Zeeman, een cavalierist, die te Salatiga deel uitmaakte van de jongelings-vereening en thans zijn verloofdij besteedt om met krachtigen hand den heer Van Emmerik te helpen in het omvangrijke werk van materialen-vervoer, opslaan der gebouwen, inrichting van keuken en andere bij-dingen der vestiging.

Sedert 13 Mei is de heer Van Emmerik met vrouw en kinderen zelf in een zeer primitieve woning ingetrokken. Dertien andere huisjes zijn nagenoeg gereed, alle gemaakt van keping met houten stijlen en pannen daken. De meeste huisjes zijn kant en klaar gekocht in de desa's bij Salatiga, en worden tegen aangenomen arbeidsloon vervoerd naar Warak en daar weer opgeslagen. Andere materialen worden insgelijk in de desa gekocht. Langs den weg naar Warak ziet men dan ook algemeene drukdoenerij van gepikeld en gedribbel. Als werkvolk fungeren geseeltelijk ambachtslui, gedeeltelijk de leeglopende massa, die een cent of wat willen verdienen. De bedoelde huisjes zijn grootendeels bestemd voor huisvesting van bedelaars, kreupelen, lammen, zieken, alle inlandsche ellende, die men maar wil opzenden.

Tot mijn genoegen vernam ik, dat ook van de ongelukken in Oost-Semarang, met wier verpleging men het minst weg weet, een deel naar Warak zal worden gedirigeerd. Inlanders worden door den heer en mevrouw v. E. gedresseerd tot verplegers. Zijn eenmaal de ziekenbarakken ingericht, dan wil de ijerige dokter-djawa van Salatiga zeer gaarne periodieke bezoeken brengen voor de geneeskundige behandeling. De zwakken en herstellenden zullen aan lichten arbeid, vlechtwerk enz., worden gezet. De arbeidskrachten zullen, zodra de erfpachtsgronden zijn verkregen, het naburige dadapbosch vellen, suikerriet voor bibit planten, vee-hoeden, aardappelen, ketella, padi-goko telen; de voor ambacht aangelegden zullen kleerenmaken, smeden, timmeren. Alles is nog in embryum, maar men ziet de vrucht zich reeds zetten. De geheele bedelaarsbrigade van Salatiga, welks ingezetenen met lofelijke volharding voor dit deel van het goede werk blijven bijdragen, beweegt zich thans reeds naar Warak, en ieder bij wien een hulpvrager zich aanmeldt, is gewaarschuwd om hem voortaan te verwijzen naar de nieuwe kolonie. Eten kan reeds voor de menschen worden gekookt. De pas onder dak gebrachte keuken zal haar gemiddeld fornuis overmorgen klaar hebben. Twee groote ijzeren ketels, met houten kookoesans, staan gereed om de rijst te stoomen of te koken. De water-quaestie is afdoende opgelost door de ijerige hulp van den ass. wedono van Getassan, die o.a. uit eigen beweging een kleine waterleiding van Djangkrikan naar het terrein heeft laten maken, voor welken arbeid de heer v. Emmerik aan de bevolking een matige schadeloosstelling zal betalen. In die leiding was nog slechts noodig een ijzeren talang (buis) over een ravijn, welke nu insgelijks tegen f 110 is voltooid. Bad- en waschwater zijn dus verzekerd. Drinkwater wordt nog moeiteloos aangebracht van Salatiga, met een waterkar, doch zal na eenige voorziening gemakkelijker worden verkregen van de desa Soemogawé. Blijkt het na onderzoek niet geheel vertrouwd, dan zal het als vaste regel gekookt worden vóór de verstreking.

Van de vermelde huisjes voor de eigenlijke bedelaars, werklozen, en zieken is geheel afgescheiden het reeds afgebakende, doch nog niet bebouwde emplacement voor de weeskinderen, twee vierhoeken met zijden van 40 meters lengte, een voor jongens en een voor meisjes. De heer v. Emmerik is bezig de materialen voor de

daarop te zetten huizen in te koop. Echter is reeds een ruïne loods met rustbanken, tikars en goedkope sarongs gereed om de eerste kinderen, die 14 of 15 Mei door den ass.-resident van Semarang zouden worden opgezonden, te ontvangen. Zij zullen worden verpleegd, en naar mate hunner herstellende krachten aan licht werk worden gezet. Onderwijs en leiding zullen natuurlijk zijn in den geest van Christus, als zoon Gods ter delging van onze zondenschuld op de aarde gekomen. Ik moet hier aanteekenen, dat de heer en mevrouw v. Emmerik als bestuurders dezer kolonie thans geheel zelfstandig werken, zonder eenige ondergeschiktheid aan of band — behalve die van wederzijdsche liefde en waardeering — met het Heilsleger. Moreel voelt de heer v. E. zich alleen gecontroleerd door God. Voor de financiële en materiële controle zou hij gaarne zien, dat te Salatiga een Comité werd gevormd, aan hetwelk hij geregeld inzage van zijne boeken en verantwoording wenscht te geven. Ik beveel dit denkbeeld aan, want schoon zelfs de gedachte aan wantrouwen reeds een onrecht zou zijn jegens dezen voortreffelijken dweper, dien ik meer en meer ten behoeve onzer ongelukkige inlanders leer op prijs stellen, kan de publieke zaak niet regelmatig genoeg worden behandeld en acht ik dus een Comité voor de financiële controle even gewenscht als de heer v. E. zelf.

Verblijvend is het zeker, dat er nu in Indië ook eens wat gedaan wordt voor de Inlandsche weezen. De gulden tijden zijn helaas voorbij, dat als kinderen het ongeluk hadden vader en moeder te verliezen, zij altijd wel door bloedverwanten, vrienden of burenen werden opgenomen en als eigen kroost verzorgd, want wie zelf honger lijdt of met groote moeite rondkomt, kan natuurlijk geen anderen voeden en kleden. En het laat zich aanzien, dat zoolang de hongersnooden niet geheel tot het verleden zullen behoren en de economische toestand over het algemeen niet spoedig belangrijk beter wordt, zelfs deze reeds zoo talrijke weezen-kolonie, nog te klein zal blijken. Zeer moeilijk zal het zijn voor deze arme kleinen, die niet alleen grootgebracht, maar ook opgevoed moeten worden, nog een vader en moeder te vinden als de heer en mevrouw van Emmerik.

In het Bat. Nieuwsblad van 8 Juni (Tweede Blad) beschrijft X, dat een landbeheerder in de Preanger den Resident van Samarang had voorgesteld om 75 weezen van 10-14 jaar uit de „Witte Kruiskolonie“ naar zijn land te zenden, waar ze tegen voeding en loon geregeld werk zouden kunnen krijgen.

En hij is verwonderd, dat ze niet genegen zijn te komen en beweert, dat ze liever op kosten der beurs van anderen bij van Emmerik blijven wieren, dan in de Preanger te gaan werken.

Onbillijker veroordeeling kan men zich moeielijk voorstellen. Welk recht heeft X, om van luieren bij v. E. te spreken? Kent hij de Javanen zoo weinig, dat hij niet weet, dat ze in de Preanger, waar zoowel taal als zeden en gebruiken hemelsbreed van de hunne verschillen, heél moeielijk aarden kunnen. En wie waarborgt voor die kinderen het goede, dat de landbeheerder belooft? Waar is in de Preanger hun v. E., die als liefdewerk de materiële en morele zorg voor zijn medemenschen op zich neemt?

Wij hebben ook in een paar Indische bladen een afkeurend oordeel over het schrijven van X gelezen.

INGEZONDEN.

Drukpersbreideling.

Den Haag, 7 Juli 1902.

Aan de Redactie van het Koloniaal Weekblad.

Geachte Redactie!

In n°. 16 las ik met belangstelling — ik lees trouwens altijd uw gansche blad met belangstelling — dat zekere heer v. Puffelen partij trekt voor den Resident van Semarang, *Sijthoff*, tegen den redacteur van 't Bataviaasch Nieuwsblad.

Ziet ge, mijnheer de redacteur, ik ben een man van 't gezag en als de heer *Sijthoff* zoo weinig waard was als 't Bat. Nieuwsblad soms vertelt, dan zou de Gouverneur-Generaal hem toch zeker al lang hebben aan den dijk gezet.

Maar nu vind ik het aan den anderen kant toch niet goed van dien mijnheer v. P., dat hij, tusschen de regels door, den redacteur van 't B. H. van *laster* beschuldigt. Want dat doet hij immers, als hij die belangstellende dame laat vragen: „waarom de Indische couranten, als ze zoo *lasteren*, niet gerechtelijk worden vervolgd?“

Op mij maakt het den indruk, dat de redacteur van het B. Nbl. zoo geschreven heeft, als hij deed, omdat hij dacht goed te doen en geleet op gegevens, hij die vertrouwt. Waarom moet men toch altijd denken, dat de Indische pers meer zou lasteren dan de Europeesche? Ik geef toe, dat ze wat hardhandiger is, „niet op haar mondje gevallen“, zoo als ik onlangs in het Handelsblad las; maar hier te lande gebeurt het even goed als in Indië, dat ze mekaar in 't haar vliegen en dan zijn ze soms al even onplezierig als de Scheveningers, die, zoals de heer v. P. vertelt, een Indo voor „blauwe“ scholden.

Die Indo had volkomen gelijk, dat hij zich dat geschied niet aantrok, en de dame van v. P. had ongelijk als ze bedoelde, dat iedereen, die in de pers wordt aangevallen, dadelijk klaar moet staan om een lasterproces te beginnen.

Maar heel iets anders is de vraag, of de Regeering van Ned. Indië toe mag laten, dat Hare handelingen ten onrechte gegisp, hare ambtenaren verdacht gemaakt worden. Dit toch vermindert het vertrouwen in het bestuur en is schadelijk voor 'slands belangen.

En niet minder schadelijk is het door v. P. gepatrouilleerde idee van: laat ze maar praten, ze zijn toch niet betrouwbare!

In 't Koloniaal Weekblad werd eenigen tijd geleden iets aangegeven, dat het overdenken wel waard is: het *verplichte communiqué* namelijk. De Regeering van N.-I. zou onjuiste lasterpraatjes kort en bondig kunnen weerleggen en dit als communiqué aan 't schuldige blad toezenden, dat dan *verplicht* zou zijn, op straffe van suspensie, om zijn eerstvolgend nummer aan te vangen met de *Regeeringsmededeeling*.

Just als man, die 't gezag hoog wil houden, zou ik 't flink en doelmatig vinden, dat in zulke gevallen de Regeering zelve aan de geregeerden kon vertellen hoe de vork in de steel zit.

Dankbaar voor de te verlenen plaatsruimte.

CORIANUS.

Raadgevingen voor Indië.

No. 2.

Aan het „Archief voor den Landbouw in Insulinde“ ontleen ik de volgende opmerkingen van een man van het vak:

Groententeelt in Indië.

Biet heeft *mest* noodig, maar *zeer weinig*, daar ze anders licht wormstekig wordt.

Wortelen behoort men zelfs in het geheel geen dierlijke mest te geven.

Bij **alle wortel- en knolgewassen** is *dadelijk* uitpooten van het zaad op de bedden (dus geen voorafgaande uitzaaiing op kweekbedden) gewenscht, omdat, bij *overplanting*, de wortel allicht krom wordt en later een onooglijk aanzien krijgt.

Tomaten worden in Holland altijd tegen *houten* ramen gekweekt, op den grond zouden de vruchten te gauw rotten.

Meloenen moet men op Java in een bak met glasraam planten; overdag luchten en bij zon openzetten, 's nachts het raam er weer op. Dan slagen ze altijd en eschen geen bijzondere zorg. Bij den jongen aanplant geschiedt het gieten in een kultje rondom den stengel; bij volle ontwikkeling begiet men met een fijnen gieter den geheelen bak, doch alleen 's avonds en voldoende om den grond wat te bevochtigen. Van tijd tot tijd make men den grond wat los en de vruchten legge men op drooge bladeren. Het niet-slagen van meloenen, komkommers en augurken wil eens veroorzaakt worden door gebrek aan kalk in den grond, hetgeen de plant aanwijst door bruine plekken op de bladeren te vertoonen. Daarom vermeng men de mest vóór de aanwending er van met een weinig *kalk of gips*. Komkommers en meloenen hebben een *krachtigen*, doch *droogen*, *warmen* grond noodig; in Holland plant men ze veel tusschen boonen en erwtenrijen in.

Elke boon met een vlekje is als pootboon ongeschikt, omdat zoo'n vlekje het gevolg is van *schimmel*.

Erwten moet men *nooit mesten*; ze zouden daardoor te veel in 't blad komen, te geil groeien en weinig of geen vrucht geven.

Kool moet *zwaar bemest* worden, liefst met secretmest (mengsels van vaste en vloeibare uitwerpselen en water). Paardenmest is te licht, koemest is ook goed. De urine van koeien is minder krachtig dan die van menschen.

Kool heeft ook in Holland van *rupsen* te lijden en daár komen ze van een heel klein wit kapelletje, de zoogenaamde „witjes“. Om de rupsen te verdrijven, *giert* men over de planten *zwaar* en ze zullen spoedig verdwijnen. Om te maken dat de „witjes“ niet op het koolveld komen, plant men er rondomheen de gewone *hennip* (*Cannabis sativa*); dit is in Holland een afdoend middel en ook op Java is de proef er licht mede te nemen. In Midden-Java is de inlandsche naam der *Cannabis Sativa*: **Ginjeh**.

Bij de **asperge-teelt** moet men in de eerste plaats zorgen voor *versch* zaad; éénjarig zaad is dikwijls zijn kiemkracht kwijt. De cultuur is vrij eenvoudige: de zaden worden op kweekbedden uitgestrooid en bij het overbrengen in de geruimen tijd te voren gereedgemaakte plantgaten moeten de wortels goed worden uitgespreid.

Het overplanten heeft eerst na 2 jaar plaats, in het derde jaar kan men beginnen te snijden.

P. F. A.

Varia.

Meraké. Het heeft den laatsten tijd in de pers waarlijk niet ontbroken aan ernstige waarschuwingen tegen onze vestiging op Nieuw-Guinea. In het Amsterdamsch Weekblad, „de Groene“, van 20 Juni j.l., wijdt de heer C. H. L. Boelde, officier v. gez. 1e kl. O. I. L., er een uitvoerig en zaakrijk artikel aan, eindigende met de woorden:

„Het is moeielijk in dezen te profeteeren, maar de hoogst ongunstige resultaten, die tot dusver zijn verkregen, doen 't ergste vreezen. Ook trouwens andere omstandigheden wijzen er op, dat de geheele Zuid- en Westkust van Nieuw-Guinea (de Noordkust is beter) buitengewoon ongezond is. En men mag in dezen niet te veel verwachten van den vooruitgang der medische, speciaal der hygienische wetenschap. De eenige goede uitvoerbare hygiene voorloopig, ten opzichte van een dergelijk moordend klimaat, is zoo'n streek te vermijden.

Daarom geloof ik, dat we moeten hopen, dat het bericht van de opheffing van Meraké waarheid bevat. Ons prestige zal er niet door lijden; onze nationale eer is er niet mee gemoeid. Ook dat leert ons de geschiedenis van het fort du Bus, of liever die van de opheffing dier vestiging. En aan onzen naam als *beschaafde* koloniale mogendheid zal 't ten goede komen.“

Terwijl wij in *De Controleur* van 28 Juni onder den titel: „**Nog een liefhebber voor Nieuw-Guinea**“, vinden: „In *De Locomotief* schrijft P. Brooshoofd over Meraké en verdedigt op politieke gronden het Ned-Indisch avontuur in Nieuw-Guinea. Hij heeft 't over geestkracht en zulke dingen, heel aardig. De rubriek heet: „Van dag tot dag“ en zou den uitvinder van dat beroemde merk geen oneer aandoen.

Aan 't slot leest men:

„Zeker is het betreurenswaardig, dat de hygienische toestand der vestiging zoo tegenvalt en zal ieder in-ning medelijden gevoelen met de militairen en dwangarbeiders, die daar lijden en bezwijken, als slachtoffers van den hun ongekenden plicht. Maar het zou m. i. een jammerlijke wankelmogendheid van de regeering zijn, wanneer zij om die reden van het eenmaal op deugdelijke gronden genomen besluit tot vestiging ter N.-Guinea's Zuidoostpunt afzag.“

Ergo: nog meer slachtoffers er aan wagen ter wille van de flinkheid. Wie zulke adviezen geeft in zoo ernstige gevallen, dient ook z'n eigen corpus er aan te wagen. Men mag dus veronderstellen, dat met den heer P. J. van Houten en anderen, die energie, volharding en andere deugden aanprizen ten opzichte van Nieuw-Guinea, ook de heer Brooshoofd weldra als vrijwilliger naar Meraké zal trekken.

Want de „wankelmogendheid“ van de regeering, waarover minder heldhaftige menschen, dan deze voortrekkers, zich al bij maakten, wordt niet door nadere berichten bevestigd, en er kunnen nog heel wat militairen en dwangarbeiders verzinken in dien put. Niet meer dan billijk, dat aan de vurige voorstanders van dit avontuur, gelegenheid worde geschonken, hunne woorden door daden te laten volgen. Anders hebben die woorden toch geen zin!“

Hollandsch sprekende Inlanders De *Padanger* bericht, dat op intekelijsten reeds 60 leerlingen gewaarborgd zijn voor de Inlandsche school met onderwijs in de Nederlandsche taal, die men te Padang wil oprichten. De inspecteur zou der regeering hebben voorgesteld

aldaar een gouvernementsschool op te richten met de gewone leervakken, doch onder een Europeeschen onderwijzer en met een maandelijksch schoolgeld voor iederen leerling van f 2.50.

Japansche mededinging in het Oosten.

Een juist denkbeeld van den ontzaggelijken aard der Japansche mededinging op de Oostersche markten wordt geleverd door het tentoongestelde in het *Japansche Handelsmuseum te Singapore*, dat drie jaar geleden werd opgericht.

Volgens de *Pinang Gazette* zijn er behalve de vazen, parasols, tafelleiden, zakken en boeken, tassen, rookstellen, waaiers, lakdozen, die niettegenstaande de hooge vrachtprijzen zooveel in Engeland worden verkocht, ook nog tentoongesteld de volgende, alle in Japan gefabriceerde goederen: klokken, schoppen, linnen en ondergoed zoowel voor mannen als vrouwen, handdoeken, dekens, hoeden, borstels, glaswerk, schoenen, lucifers, lantaarns er nog een menigte andere zaken.

Zoals de import te Singapore aantoon, werd aldaar in 1900 van Japan aangevoerd voor een waarde van £ 700.000. Hoezeer staat onze O. I. Archipel hierbij ten achteren! Wel een bewijs, dat er voor de ondernemingsgeest ook op nijverheidsgebied nog een wijd veld voor ons ter ontginning open is. Men zij echter daarbij op zijn hoede, de klippen van slechte imitatie van Europeesch maaksel, en daardoor van infrieure kwaliteit, waarop in Japan nogal eens gestrand is, te vermijden!

In de *Deli-Courant* van 24 Mei j.l. lezen wij: „De Inlandsche typographen, werkzaam aan de hier gevestigde drukkerijen, hebben zoowaar een voetbalvereniging opgericht en besteden hun vrijen tijd met het bruine leder de lucht in te zenden. Zeker een betere tijdpassering dan het dobbelen!“

Mijnbouwzaken. Dezer dagen hoorde ik bij een mijner kennissen een saksische, onvervalschte kanarie zoo recht naar hartelust kwinkeleeren en ik zeg: „Kerel wat heb je daar een mooie kanarie, dat beestje zingt dat 't een lust is!“ — „Ja antwoordde hij, dat beest heeft gemakkelijk fluiten en zingen, hij heeft geen aandeelen *Lebong Soelit*, zoals z'n baas, niet waar Piet?“

(Deli-Courant.)

Inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Tijdschrift van het Kon. Nederl. Aardr. Genootschap, 2e Serie, Dl. XIX (afl. 4).

A. H. Spaan: Reis van Berouw naar Boelangan (met kaarten). — V. J. van Marle: Beschrijving van het Rijk Gowa (Celebes). (met kaart). — Prof. A. L. van Hasselt: Feestrede ter gelegenheid van de ontvangst van Dr. A. W. Nieuwenhuis. — Dr. E. Carthaus: Ueber Goldlagerstätten in Nederl. Indien, nebst Beobachtungen über den Aufbau des Gebirges im flussgebiete des oberen Gadiis (Sumatra). — De Mrouke-rivier (met kaart). — Het Santani-meer. — Het Cycloopegebergte. — De Wilhelmina- of Tami-rivier. — Litteratuur Oost-Ind. Archipel.

Tijdschrift voor het Binnenl. Bestuur Dl. XXII (1902), afl. 6.

Ch. E. Bodemeyer: Een en ander over de positie van den assistent-resident. — J. P. W. Houtman: Over den invloed van eenige factoren op het verbruik van verhardingsmateriaal voor grind- en steenslagwegen. — Dez: Het onderhoud van wegen op Java en Madoera. — E. Frieswijk: Aanteekeningen betreffende den geogr. en ethnogr. toestand van het eiland Toegelandang (afd. Sangi- en Talaut-eil.). — Vailleurs: Landrente-verhoging in verband met meer-bevinding van gronden. — C. J. Hasselman: Een onverdiend vonnis over de gewestelijke heerendienstregelingen van Java en Mad. — Boekbeoordeling: C. J. H.: *Uit Multatuli's leven*. — Varia: Het individueel grondbezit en de gevolgen daarvan in Britsch-Indië. — Zorg voor den Javanan?

Maandberichten van het Nederl. Zending-genootschap, Juli 1902.

Verslag betreffende den werkkring Para-rédjâ over 1901. — Lief en leed op Savoe (vervolg).

Orgaan der Nederl. Zendingsvereening, Juli 1902.

B. M. Alkema: Eene nieuwe vestiging. — L. Tiemersma: Bentara Hindia.

Berichten van de Utrechtsche Zendings-vereening, 1902. Afl. 7.

Onze zorgen. — Boeroe. Tifoe (met plaat). — Laatste berichten.

De Indische Mercur, 25e jaarg. (1902) No. 27.

Het Suikerdebat in de Eerste Kamer. — Surinaamsche brieven XVIII. — Suikerverkoop en oogst 1902. — Verslag van het Mijnwezen over het 4e kwartaal 1901 (vervolg). — Geen Liberia meer met Zilvervlies. — Vanille Cultuur. — Jaarverslagen. — Dividenden. — Nieuwe Maatschappijen. — Spoor- en tramwegontvangsten.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	18 Juli	1 Aug.	11.20 's av.
Rotterdam, Lloyd,	11 "	25 Juli	11.30 's av.
Genua, Nederland,	15 "	29 "	9.15 's av.
Marseille, Lloyd,	22 "	5 Aug.	7.45 v.m.
Marseille, Fr. dienst,	12 "	26 "	7.45 v.m.
Brindisi, Eng. dienst,	18 "	1 Aug.	1. — mid.
Napels, Duits. dienst,	21 "	4 "	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletorie verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 v.m.

Via Napels: Suppletorie verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

St. Nazaire, Fr.,	8 Aug.	8 Sept.	7.45 v.m.
Amsterdam, Nederl.,	14 Juli	31 Juli	11.20 's av.
Souphampton, Eng.,	21 "	4 Aug.	11.30 's av.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 3n van elke maand, alleen op verzoek. Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Lissabon den 3n en den 18n van elke maand 8.19 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe).

Southampton. Elken Vrijdag 7.24 's av. Liverpool. Elken Maandag 7.24 's av.

ADVERTENTIE.

Haagsche Assurantie-Compagnie
 voor Brand enz. van 1805
 te 's-Gravenhage.
 Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
 Directeuren:
 C. W. VERSTEGE en Mr. W. F. G. MASTENBROEK.
 Commissarissen:
 Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT
 Mr. J. G. GLEICHMAN.
 A. J. H. VAN KAPPEN.

Gasornamenten

Nieuwe Armen van af f 0.60.
 Nieuwe Schuiflampen met
 Gloeilicht van af f 5.50.
 Nieuwe 3-lichts Kronen met Gloeilicht
 van af f 17.

Surpriselamp
 met zijden Kap en Gloeilicht f 13.50.

**NIEUWE
 Geijser-Badkachel.**
 Nieuwste systeem,
 met groot nieuw BAD, met 3 jaar garantie
 en kosteloze plaatsing, f 60.
 20a, Korte Houtstraat, Den Haag.
 Telefoon 1207.

Zangonderwijs.

Van af 10 November gelegenheid tot
 opleiding van jonge Dames uit den be-
 schaaften stand voor zang en aanverwante
 vakken, zoo gewenscht voor examen, met
 volledige verzorging en inwoning in een
 gezonde streek van Gelderland nabij twee
 groote steden.

Nadere inlichtingen geven:
 in Ned.-Indië:
 Mevrouw VAN MAANEN STREIFF,
 te Adjebarang Poerwokerto.
 Vrouw VAN DEN BRANDELER,
 Baronesse VAN BOEOP,
 te Padang.

in Nederland:
 Mevrouw UNIA STEIJN PARVÉ,
 VAN MAANEN,
 te Brummen.

P. G. DUNGELMANN,
 Hoogstraat 34 — Telefoon n°. 94,
 's-GRAVENHAGE.

Specialiteit in fijne Worst- en Vleeschwaren.
 EXPORT NAAR DE INDIËN
 onder garantie van goede overkomst.

„QUISISANA”.

Inrichting tot uitzending van
Vegetarische Dinners.

L. H. LEBEAU—LANGENBERG,
 Jacob van der Doesstraat 52.

Limonadestropen à f 0.55 p. halve flesch.
 Vruchtentabletten - 0.25 per ons.
 Limonadepoeder - 0.15 per half ons.
 Citroenlimonade - 0.35 per pakje.

Steeds verkrijgbaar bij
A. S. BLEEKRODE,
 Assistent-Apotheker,
 PRINS HENDRIKSTRAAT 97.

Likdoorns en Eeltknobbels
 kunnen alleen verwijderd worden
 door den

Likdoornpleister

van Mej. E. DE LEEUW,
 Prinsestraat 42, Den Haag.
 Prijs 50 ct. fr. p. post 60 ct.

Blikwerk en Verpakking
 voor Oost- en West-Indië.
 Aanleg van Gas- en Waterleiding,
 Gasgloeilicht en Electric.

3 le Schuitstraat 3,
 W. P. JANSSEN.

ISERIEF & Co.
 VEENESTRAAT 16/18,
 den Haag.

Magazijn van Garen en Band.
 DAMES HANDWERKEN.

Natuur Wollen Ondergoederen

VAN
Jansen en Tilanus.
 FRIEZENVEEN.

JAC. MOULIJN,
 Opticien, Instrumentmaker,
 2e Wagenstraat 95, Den Haag,
 TELEFOON 704.

BRILLEN en PINCE-NEZ.
 Voorschrift van Heeren Doctoren.
 Artikelen voor Ziekenverpleging, Verbandstoffen,
 Breukbanden, Suspensioirs enz.
 Aanleg en onderhoud van
 TELEFOON en ELECTRICISCHE SCHELLEN.

**Haagsch
 Publiciteits Bureau**
 Gebouw Mercurius
 NOORDEINDE 33.

Plaatsing van annonces in
 alle bladen der wereld.
 Voor de INDISCHE BLADEN
 vrage men de
 bijzondere voordeelige voorwaarden

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
 Gedempte Raamstraat 11-12,
 'S-GRAVENHAGE.
 Hofleveranciers.

Nederlandsche Fabrik van Borduur-
 en Passementswerken, Galonweverij
 à Jacquard, Photographien en Teeke-
 ningen van Vaandels. Maconieke
 Artikelen enz. worden franco ter in-
 zage gezonden.
 Zilveren Medaille Wereldtentoonstelling
 PARIJS 1900.

F. H. BOTHE,
 21, VEENESTRAAT — DEN HAAG.
 SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN.
 Nouveaute's voor elk seizoen.
 STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIÏKE PRIJZEN.

Koninkl. Nederl. Mandenfabriek en Magazijnen
Firma W. F. VAN VLIET.

Serre-Meubelen en Decoratie.
 NOORDEINDE 158.
Volières, Vogelkooien.
 Lange Beestenmarkt 4-6, Den Haag.

Verhuizingen door geheel Europa (onder garantie).

Attesten
 ter inzage
 van af 1888.

Manden en
 Kisten gratis in
 bruikleen.

BERGPLAATS voor INBOEDEL.

„De Hollandsche Nijverheid”,
 LANGE POTEN 20, 's-GRAVENHAGE.

TELEFOON INTERC. 1312.

Grootste inrichting tot het leveren van
UITZETTEN, LUIERMANDEN en INDISCHE UITRUSTINGEN.

Lange Poten No. 30.
 Speciaal Magazijn van elegante
KINDERJURKEN in Stof-Katoen en Neteldoek.
 Kindermantels en Hoeden voor elken leeftijd.

Alle goederen worden op eigen ateliers in elken verlangden tijd op maat ver-
 vaardigd, zoodat voor keurige afwerking soliditeit en goed passend wordt ingestaan.

WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN

opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma

FALKENBURG & Co.

's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,

wordt op aanvraag gratis toegezonden.

Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST” te
 's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN ter beschikking van belangstellenden.

B. DERKSEN,
 Brood- en Beschuitfabriek

„De Oude Vette Hen”,
 OPGERICHT 1680.

8, OUDE MOLSTRAAT—DRIEHOEKJES 8,
 's-Gravenhage.

Hofleverancier.

Gewoon- en Luxe Brood, Beschuit, Krentenbrood, enz.
 Geregelde bezorging door alle wijken der Stad en Scheveningen.

Wegens **UIT**breiding der **IN**richting
 voor schoenen naar maat, uitverkoop van **ALLE** voorradige
GOEDEREN tegen veel verminderde prijzen.

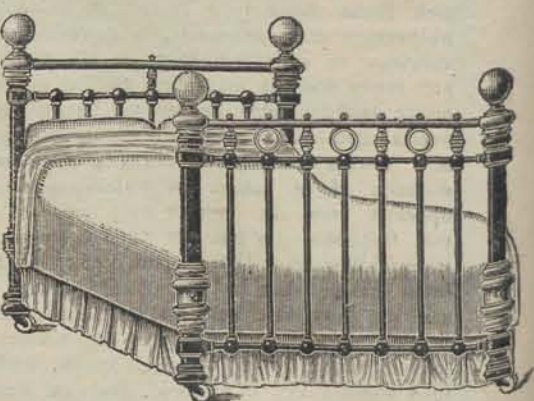
MIDDELKOOP's Schoenmagazijn,
Korte Houtstraat 1,
Den Haag.

A. J. MESKER,
 MEUBELFABRIKANT.

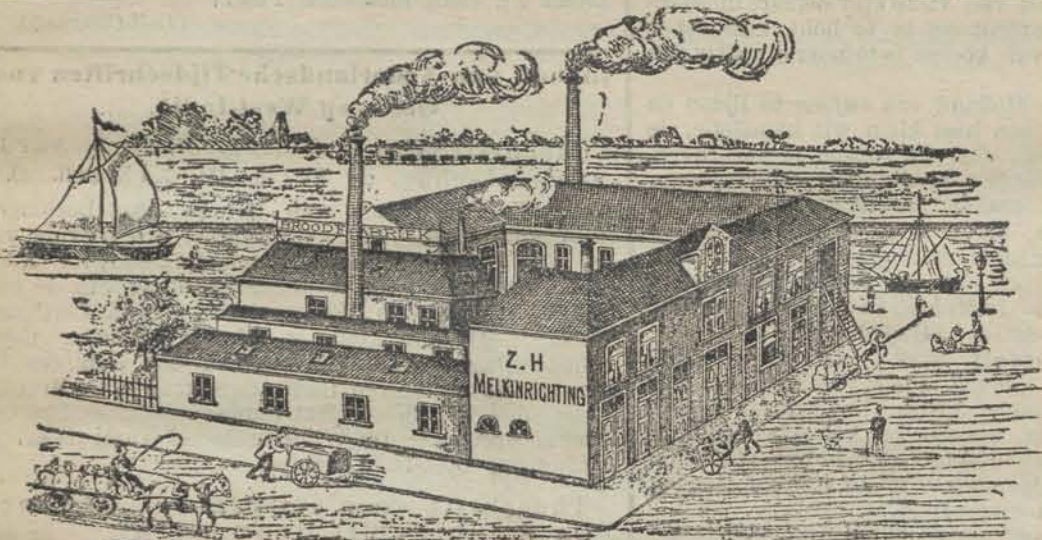
Hofspui 81, Telefoon No. 240, 's-Hage.

Inrichting voor complete meubileringen, zoowel in koop, als in huur.
 Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.
 PRIJZEN STERK CONCURREEREND.
 Verhuurt mede Gemeubelde boven- en benedenhuizen.
 GORDIJNEN. TAPIJTEN.

Grootste Keuze

Franco levering door het geheele Rijk
Th. A. A. SIMONIS,
Groenmarkt 34,
 over de PRINSESTRAAT
 DEN HAAG.

De Zuid-Hollandsche Broodfabriek,

Waldorpstraat b/d Bijswijksche Weg,
 heeft haren snellen bloei te danken aan het leveren van heerlijk brood uit de
 ZUIVERSTE GRONDSTOFFEN.

Bijzondere aanbeveling verdient ons allerwege beroemd

ZOET ROGGEBROOD.

In December wordt 15 pCt. uitgekeerd, welk dividend
 gewaarborgd is.

COSTUMES NAAR MAAT,

Gegarandeerde Coupe.

Specialiteit in:

Gekleede Costumes,
 Mantelcostumes,
 Mantels,

F. W. von Gemmingen,
 Den Haag.
 BLOUSES,
 PEIGNOIRS,
 Costuumrokken.

GROOTE KEUZE in:

Zwarte en Gekleurde JAPONSTOFFEN.

IN ROBES
 Fransche Coupe. **Maison L. Carrière „Seatio”.**

Reform kleding

SPECIALITEIT IN INDISCHE KLEEDINGEN.

Attesten ter inzage. 120, Van Swietenstraat 120. Den Haag.

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCH LLOYD”

Maidienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië

in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Ardjoeno.	26 Juli	7 Aug.	12 Aug.	31 Aug.	2 Sept.
Soembing	9 Aug.	21 "	26 "	14 Sept.	16 "
Goentoe	28 "	4 Sept.	9 Sept.	28 Sept.	30 Sept.
Oengan	6 Sept.	18 "	23 "	12 Oct.	14 Oct.
Gedé.	20 "	2 Oct.	7 Oct.	27 "	29 "
Merapi	4 Oct.	16 "	21 "	10 Nov.	12 Nov.
Sindoro *	18 "	30 "	4 Nov.	24 "	26 "
Salak	1 Nov.	13 Nov.	19 "	8 Dec.	10 Dec.

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
 De Hoofd-Agenten: Ruys & Co., Rotterdam.
 De Agenten: Eijkenslyters & Tromp, Anna Paulownastraat 1d, 's-Hage.